

גליון לידיעת מצוות השבוע

והערב

תשפ"ה לפ"ק

מצוות השייכים לפסח

ב"ה ובס"ד

נקבה	זכר	נוהג	רבנן	חפץ חיים	זוהר הרקיע	סמ"ק	החינוך	מאמר השכל	רמב"ן	רא"ם	סמ"ג	רמב"ם		יראים	ר' שלמה גבירול	ר' יצחק בר גלונאי	ר' אליהו הזקן	רס"ג	בה"ג	מקור בתנ"ך			המצוה	
												הלכות								פרשה	פרק	פסוק		
☒	☒	בית המקדש																			בא	ייב	ד'	להמנות על קרבן הפסח אישיים היכולים לאכלו
☒	☒	בית המקדש			פד		ה	רי	נח	קטו	רכג	נה	קרבן פסח	תטו	קכו					עה	ייב	ו'	מצות שחיטת הפסח ביום ארבעה עשר בניסן בין הערבים	
☒	☒	בית המקדש			פה		ו	ריב	נט	קטז	רכה	נו	קרבן פסח	צ	צג	קכט	קפ	מז	עו	ייב	ח'	לאכול קרבן הפסח צלוי בלילי חמשה עשר בניסן		
☒	☒	בית המקדש							תריד											ייב	ח'	לאכול בשר הפסח בלילה דוקא ולא ביום		
☒	☒	בית המקדש												צד						ייב	ח'	לאכול מרור עם בשר הפסח בלילי חמשה עשר		
☒	☒	כל העולם												צה	קלא	קעט	מט	עח	ייב	ח'	בא	לאכול מרור בלילי חמשה עשר		
☒	☒	בית המקדש			פו				ס					צג		קכא				ייב	ח'	בא	לא לאכול בשר הפסח צלוי ביום ארבעה עשר	
☒	☒	בית המקדש			ר		ז						קכה	סב	קעג	ד				ייב	ט'	בא	שלא לאכול בשר הפסח נא ומבושל	
☒	☒	בית המקדש						רטו	קכט	תיב	שנא				קעד		קסט			ייב	ט'	בא	שלא לאכול בשר הפסח מבושל	
☒	☒	בית המקדש						ריד	קכח	תיא	שנ				קעה		קסח			ייב	ט'	בא	שלא לאכול בשר הפסח נא	
☒	☒	בית המקדש			קיב		ח	ריט	קכ	תה	שנח	קיו	קרבן פסח	ש	ק	יב	קפא	קעא	יא	ייב	י'	בא	שלא להותיר מבשר הפסח עד בוקר	
☒	☒	כל העולם			כב	לו	צה	ט	רה	קנ	קיג	לט	חמץ ומצה	קנו	תלז	מח	קנח	צט	נ	קסא	ט"ו	בא	להסיר כל לחם חמץ ממשכנותינו ביום ארבעה עשר בניסן	
☒	☒	כל העולם													נב	שמב	נו	נט	טז	ט"ו	בא	כרת-באוכל חמץ בימי הפסח		
☒	☒	כל העולם			כג	פו	רכו	י	רג	קנב	קיט	מ	חמץ ומצה	קנח	צד	קל	קעה	עז	מח	ייב	ח'	בא	לאכול לחם מצה בליל חמשה עשר בניסן	
☒	☒	כל העולם			ג	קג	לו	יא	רט	קצו	תלט	עח	חמץ ומצה	רא	שא	יג	קסז	ה	יג	ייב	י"ט	בא	שלא ימצא חמץ ברשותנו כל ימי הפסח	
☒	☒	כל העולם			ה		יב	רז	תלו		עט	חמץ ומצה	קצח				קסה			ייב	כ'	בא	שלא לאכול תערובת חמץ כל ימי הפסח	
☒	☒	בית המקדש			קה		יג	רכא	קלב	שסג	שנג	קרבן פסח	קכח	סא	צב	ג	קעה	רכג	ג	ייב	מ"ג	בא	שלא להאכיל בשר הפסח לישראל שנשתמד	
☒	☒	בית המקדש					יד	רכב	קל	שסא	שנד	קרבן פסח	קכו	נט		ה		קעז	ה	ייב	מ"ה	בא	שלא להאכיל מבשר הפסח לגר ולתושב	
☒	☒	בית המקדש													צד		קכה			ייב	מ"ה	בא	שלא להאכיל מבשר הפסח לגר	
☒	☒	בית המקדש													צה		קכו			ייב	מ"ה	בא	שלא להאכיל מבשר הפסח לתושב	
☒	☒	בית המקדש			קד		טו	רטז	קכו	שנב	תי	קכג	קרבן פסח	רצח	צא	יא	קעב	מה	י	ייב	מ"ו	בא	שלא להוציא מבשר הפסח מן החבורה	
☒	☒	בית המקדש			קסג		טז	ריז	קכד	שנו	תח	קרבן פסח	קכא	רצט	קמו	י	קע			ייב	מ"ו	בא	שלא לשבור עצם מכל עצמות הפסח	
☒	☒	בית המקדש			קו		יז	רכג	קלא	שסב	שנה	קרבן פסח	קכו	נו	צג	ב	קעד	ב		ייב	מ"ח	בא	שלא יאכל הערל בשר הפסח	
☒	☒	כל העולם			ד	שנב	רכט	יט	רו	קצד	עו	חמץ ומצה	קצז				קסה	נו	ג'	ייב	ג'	בא	שלא לאכול חמץ בפסח כל ז' ימי פסח	
☒	☒	כל העולם			ב	קיא	כ	רח	קצה	עז	תלח	חמץ ומצה	ר	שב	יד	קמז	קסב	יד	ז'	ייב	ז'	בא	שלא יראה חמץ בפסח	
☒	☒	כל העולם				לה							שג	ק	קמו					ייב	ז'	בא	שלא יראה שאור בפסח	

		המצוה											מקור בתנ"ך									
זכר	נקבה	נוהג	רבנן	חפץ חיים	זוהר הרקיע	סמ"ק	החינוך	מאמר השכל	רמב"ן	רא"ם	סמ"ג	רמב"ם		יראים	ר' שלמה גבירול	ר' יצחק ברגליוני	ר' אליהו הזקן	רס"ג	בה"ג	מקור בתנ"ך		
												הלכות								פרשה	פרק	פסוק
☒	☒	כל העולם		כד	נא	קמה	כא	רד	קנא	קיד	מא	קמו	חמץ ומצה		סד	קכ				ח' י"ג	בא	לספר ביציאת מצרים בלילה הראשון של חג המצות
☒	☒	כל העולם			פח									תטז	קכח				עט	י' י"ג	בא	שיהא אדם נוהר בדיני פסח
☐	☒	בית המקדש			לח		פח	סו	נה	קיא	רכז	נב	חגיגה	תכו	קלט			מה	קח	י"ד כ"ג	משפטים	מצות חגיגה ברגלים
☒	☒	בית המקדש			קח		פט	רכז	קיא	תג	שמו	קרנן	פסח	רצב	צו	ו	ריג	קעג	ו	י"ח כ"ג	משפטים	שלא ישחט הפסח והחמץ קיים
☐	☒	בית המקדש			קיג		צ	רכד	קיא	שמה		קנז	פסח	רצה	קב	ז	נו	רו	ח	י"ח כ"ג	משפטים	שלא להניח אימורי הפסח עד שיפסלו בלינה והוא הדין לשאר אימורין
☒	☒	כל העולם		כה	פט		רצז	רא	קנג	רלג	לג	קנט	שבית יום טוב	צו	קלג	קסג	לח	פט	ז'	כ"ג	אמור	לשבות בראשון של פסח
☒	☒	כל העולם			קמו		רצח	רב	שכא	תקע	ע	שכג	שבית יום טוב	קלט	טז	קנז	טז			ז' כ"ג	אמור	שלא לעשות מלאכה בראשון של פסח
☐	☒	בית המקדש			קפג		רצט	רכט	מו	קא	קצא	תמידין ומוספין	מג							ח' כ"ג	אמור	מצות קרבן מוסף כל שבעת ימי הפסח
☒	☒	כל העולם		כו	צ		ש	רכז	קנד	רלד	לד	קס	שבית יום טוב	צז	קלד	קסג	לט	צ	ח' כ"ג	אמור	מצות שביתתו בשביעי של פסח	
☒	☒	כל העולם			קמח		קצז	שא	רכח	תקע	עא	שכד	שבית יום טוב	קמ	זי	קנח	זי	ח' כ"ג	אמור	שלא לעשות מלאכה בשביעי של פסח		
☐	☒	בית המקדש			קלד		שב	רל	מז	קב	רצט	תמידין ומוספין	תסד	קמב	כג	מו	יג	י' כ"ג	אמור	להקריב קרבן העומר של שעורים ביום שני של פסח עם כבש אחד		
☒	☒	כל העולם		קא	צא	רכד	שג	תריא	קפט	שפח	קמב	מאכלות אסורות	קפט	עח	פ	כג	קסד	כג	י"ד כ"ג	אמור	שלא לאכול פת תבואה חדשה קודם הפסח	
☒	☒	כל העולם		קב			תריב	שד	קמג	שפט	קמג	מאכלות אסורות	קצ	פא	כד	לב			י"ד כ"ג	אמור	שלא לאכול קלי מן החדש	
☒	☒	כל העולם		קג			תריג	שה	קמד	שצ	קמז	מאכלות אסורות	קצא	פב	כה	לג			י"ד כ"ג	אמור	שלא לאכול כרמל מתבואה חדשה	
☐	☒	כל העולם		כו	רא	קמו	שו	רלא	רמג	ר	קסא	תמידין ומוספין	קסא	רסא	קצז	קמא	נא	עד	ט"ו כ"ג	אמור	לספור מקצירת העומר תשעה וארבעים יום	
☒	☒	כל העולם			טז														י"ב כ"ג	אמור	להוסיף מחול על הקודש בשבתו ויו"ט	
☐	☒	בית המקדש												קפח	סב	סה	מב	מב	א' ל'	פנחס	מצות קרבן מוסף שבת, ראש חודש, ובמועדים	
☐	☒	כל העולם												קיט	נו	קד			י' כ"א	עקב	לקרות הלל באור ליום א' דפסח	
☐	☒	כל העולם												קנז	נח	קב			י' כ"א	עקב	לקרות הלל ביום א' דפסח	
☐	☒	בית המקדש			עח		תלח	קעט	פה	קכד	קפז	מעשה הקרבנות	פג	קלח	קצט	קה	קסד	ה'	י"ב כ"א	ראה	להביא כל הקרבנות שיש על האדם בחובה או בנדבה ברגל ראשון שפגע בו	
☒	☒	ארץ ישראל			רכז		תנ	תקפו	רכ	שסא	נה	רכט	חגיגה	רד	עז				י"ט י"ב	ראה	שלא לעזוב את הלויים מלתת להם מתנותיהם ומלשמחם ברגלים	
☒	☒	בית המקדש												קסא		עט	קנג	כ"ז	י"ד י"ב	ראה	לא לעזוב הלויים מתת להם מתנותיהם ומלשמחם ברגלים	
☒	☒	כל העולם		קד			תפה			תלז		חמץ ומצה	קצט						ג' ט"ז	ראה	שלא לאכול חמץ אחר חצות יום ארבעה עשר	
☒	☒	כל העולם												קג					ג' ט"ז	ראה	לא ליהנות מחמץ בפסח	
☒	☒	בית המקדש			קטו		תפו	רכה	קכא	שמט		קרנן פסח	קיא	רצז	ט		ט		ד' ט"ז	ראה	שלא להותיר מבשר קרבן חגיגה שנקריב ביום י"ד בניסן עד י"ו בניסן	
☒	☒	בית המקדש					תפז							פט	קנו	ל	קעד	קסז	ה'	ט"ז	ראה	לא להקריב קרבן פסח בבמת יחיד
☒	☒	כל העולם																	י"א ט"ז	ראה	לשמח אלמנה במועדים	
☒	☒	כל העולם												רכז	סה	קצא			י"א ט"ז	ראה	לשמח הלוי, גר, יתום, ואלמנה במועדים	
☒	☒	כל העולם																	י"א ט"ז	ראה	לשמח יתום במועדים	
☐	☒	כל העולם																	י"א ט"ז	ראה	לשמח הלוי במועדים	
☒	☒	כל העולם																	י"א ט"ז	ראה	לשמח גר במועדים	
☒	☒	כל העולם		כא	לט	צו	תפח	סז	קז	רכט	קז	חגיגה	נד	תכו	קמא	קה	נח	קט	י"ד ט"ז	ראה	לשמוח ברגלים ולהביא שלמי שמחה	
☐	☒	בית המקדש					תפט					חגיגה			עב	קצד	מו	ס	ט"ז ט"ז	ראה	מצוה להראות ברגלים בבית המקדש שיקריב שם קרבן עולה	
☐	☒	בית המקדש					תצ					חגיגה							ט"ז ט"ז	ראה	שלא לעלות לחג בלא קרבן	

המצוה													מקור בתנ"ך			רמב"ם		סמ"ג		רא"ם		רמב"ן		מאמר השכל		החינוך		סמ"ק		זוהר הרקיע		חפץ חיים		רבנן		נוהג		זכר		נקבה								
													פרשה			הלכות																																
													שופטים			כלי המקדש		לו																														
													ישעיהו			העובדים בו																																
													דרבנן																																			
													דרבנן																																			
להיות הכהנים עובדין במקדש משמרות ומשמרות ובמועדים עובדין כאחד													ז'	י"ח	ז'																																	
לקרות הלל בזמנים ידועים													ל'	כ"ט																																		
שלא לעשות מלאכה בחול המועד																																																
עירובי חצרות-תחומין-תבשילין																																																

נקבה	זכר
29	39
25	34
28	37
27	35
28	35
27	32
27	35
27	35
26	34
12	13
28	38
27	34
27	35
27	35
16	17
2	3
27	31

כל העולם	ארץ ישראל	בית המקדש
19	0	17
14	0	17
18	1	15
17	0	15
16	1	17
15	0	16
17	1	16
16	1	17
13	1	18
12	0	20
17	1	13
17	1	12
17	1	20
16	1	16
16	1	18
17	1	18
17	0	0
3	0	0
31	0	0

שיטות	פרשה	עונש	עשה	לא תעשה	סך הכל
בה"ג	2	1	19	18	40
רס"ג	2	1	12	19	34
ר' אליהו הזקן	2	1	14	20	37
ר' יצחק ברגלוני	2	1	13	19	35
ר' שלמה גבירול	0	1	14	20	35
יראים	0	1	13	18	32
רמב"ם			14	21	35
סמ"ג			14	21	35
רמב"ן			15	19	34
סמ"ק			6	7	13
חינוך			15	23	38
רב' עזרא מגרוניא			14	20	34
מאמר השכל			14	21	35
זוהר הרקיע			16	19	35
חפץ חיים			7	10	17
רבנן			2	1	3
מכון והערב נא	0	0	19	13	32

מצות שחיטת הפסח ביום ארבעה עשר בניסן בין הערבים

ספר החינוך מצוה ה מצות שחיטת הפסח

לשחוט ביום ארבעה עשר בניסן בין הערבים, שה תמים זכר בן שנה, או גדי, בבית הבחירה. וזה נקרא קרבן הפסח. שנאמר [שמות י"ב, ו'] ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים.

וענין המצוה הוא, שמתקבצין אנשים מישראל לחבורות, ולקוחין מן השוק או מביתם גדי אחד או שה, תמים זכר בן שנה, ושוחטין אותו בעזרת בית המקדש ביום ארבעה עשר בניסן בין הערבים, ואחר כך לערב אוכלין אותו בין כולם אחר מאכלם, שמצותו לאוכלו על השובע.

משרשי מצוה זו, כדי שיזכרו היהודים לעולם הניסים הגדולים שעשה להם השם יתברך ביציאת מצרים.

דיני המצוה, כגון זמן שחיטתו ביום אימת, ושהוא נשחט בשלש כתות בעזרה, וכי דוחין שבת עליו, ודיני מנויו, וקריאת ההלל עליו, ותקיעת חצוצרות, ויתר פרטיה, מבוארים במסכת פסחים [דף נ"ח ע"א ואילך].

ונוהגת בזכרים ובנקבות, בזמן הבית.

והעובר עליה, במזיד ולא עשה פסח חייב כרת, בשוגג, אינו מביא קרבן, לפי שהוא אחד משלשה חטאים שבזדון כרת ואין בשגגתן חטאת, והן זה, ומגדף, ומבטל מילה.

לאכול קרבן הפסח צלוי בלילי חמשה עשר בניסן

ספר החינוך מצוה ו מצות אכילת בשר הפסח

לאכול בשר הפסח בליל חמישה עשר בניסן, על פי תנאים שבכתוב, שנאמר [שמות י"ב, ח'] ואכלו את הבשר בלילה הזה.

ומשרשי מצוה זו, מה שכתבנו בשחיטתו, כדי לזכור הנסים הגדולים שעשה לנו האל שהוציאנו מעבדות.

דיני המצוה, כמה חייב כל אחד לאכול ממנו לכל הפחות, והנמנין עליו איך יתנהגו עד שיאכלוהו, שלא לצאת מן החבורה, ושלא ישנו, ויתר פרטיה, מבוארים בפסחים [דף ס"ו ע"א ואילך].

ונוהגת בזכרים ובנקבות.

והעובר עליה ביטל עשה. וכלל גדול בכל התורה לכל שאומר שיבטל מצות עשה, שכופין אותו בית דין, אם יש כח בידם, עד שיקיימו.

שלא לאכול בשר הפסח נא ומבושל

ספר החינוך מצוה ז שלא לאכול הפסח נא ומבושל

שלא לאכול בשר הפסח נא ובשל כי אם צלי אש, שנאמר [שמות י"ב, ט'] אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש. הענין הזה, שלא יאכל אותו קודם גמר בישולו ואפילו בצלי, וזהו פירוש נא, שהבשר שהתחיל בו מעשה האור ונצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין נקרא נא. אבל כשהוא חי לגמרי שלא התחיל בו האור כלל, אין זה בכלל לאו דנא ללקות עליו משום אל תאכלו ממנו נא, אבל אסור מדאורייתא, שכל שאינו צלי אש אסרה התורה דרך כלל. ופירוש בשל, שבישלו במים או בכל משקה או במי פירות. שנאמר ובשל מבושל, ריבה הכל.

משרשי מצוה זו, מה שכתוב בשחיטתו, לזכור נס יציאת מצרים. וזהו שנצטוו לאכול צלי דוקא, לפי שכך דרך בני מלכים ושרים לאכול בשר צלי, לפי שהוא מאכל טוב ומוטעם, אבל שאר העם אינם יכולים לאכול מעט בשר שתשיג ידם כי אם מבושל, כדי למלא בטנם. ואנו שאוכלים הפסח לזכרון שיצאנו לחירות להיות ממלכת כהנים ועם קדוש ודאי ראוי לנו להתנהג באכילתו דרך חירות ושרות. מלבד שאכילת הצלי יורה על החפזון שיצאו ממצרים ולא יכלו לשהות עד שיתבשל בקדרה.

דיני המצוה, כגון אם עשהו צלי קדירה או סכו במשקין או במי פירות או במים או בשמן תרומה, מה דינו, ויתר פרטיה, מבוארים בפסחים [דף מ' ע"ב].

ונוהגת בזכרים ונקבות, בזמן הבית. והעובר עליה ואכל נא או מבושל לוקה. וכן אם אכל שניהם כאחת לוקה מלקות אחת, ששניהם לאו אחד לדעת הרמב"ם זכרוננו לברכה. והרמב"ן זכרוננו לברכה מנה אותן שני לאוין, וכתב [בהשגותיו לשורש התשיעי] שלוקין עליהן על כל אחד ואחד, דכיון דכתיב אל תאכלו כי אם צלי אש, מיפרט בנא ומבושל למה לי, שמע מינה ללקות על כל אחד ואחד מן הפרטים.

ואמר זכרוננו לברכה כי בכל המצות יהיה המנין כן, שכל הנפרטים בתורה אחד אחד והם דברים חלוקים נמנה כל אחד למצוה אחת בחשבון המצות, כגון זה דנא ומבושל, וכן אתנן ומחיר, ושאר דבש וזולתם. ואמנם בענין המלקות יש חילוק בהם, שכל הנפרטים בלאו אחד אין לוקין עליהם אלא מלקות אחת, כגון אתנן זונה ומחיר כלב, ושאר דבש, משפט גר יתום, וכיוצא בהן כולן, אבל הלאוין שיש בהן כלל ופרטים בתחילה או בסוף, כגון זה הלאו שפורט נא ומבושל וכולל אל תאכלו כי אם צלי אש, וכן בנזיר כולל מכל אשר [יצא] [יעשה] מגפן היין לא יאכל [במדבר ו', ד'], ואחר כך פורט חרצנים וזג וענבים לחים ויבשים, באלו וכיוצא בהן לוקין עליהן על כל אחד ואחד, כי ריבוי הפרט שלא היה צריך יורה על המלקות על כל אחד ואחד, כמו שאמרנו. והרבה הרב ראיותיו על זה בעיקר התשיעי בספר המצות שלו שאין חשבון הלאוין כחשבון המלקות.

וזה שאמרתי שהרמב"ן זכרוננו לברכה ימנה כל הנפרטים בשם אחד מצוה בפני עצמה, דוקא כשהם חלוקים בענין כמו שכתבנו, כגון שאור ודבש, אתנן 'מחיר', אבל במקום שהענין אחד אף על פי שנפרטין בשמות חלוקים לא נמנה זה כי אם מצוה אחת, כגון כל הבכור אשר יולד בבקר ובצאנך [דברים ט"ו, ט], שאין זה אלא צואה אחת להקדיש כל בכור, והפרט אינו אלא ביאור. וכן וכל מעשר בקר וצאן [ויקרא כ"ז, ל"ב], שאין זה אלא צואה אחת להפריש ולתת מעשר אבהמות אלו. וכן שופטים ושופטים [דברים ט"ז, י"ח] שאין זה אלא שנעשה דין על פי אנשים אלה, וצואה אחת היא. וכן מאזני צדק אבני צדק אבני צדק והין צדק [ויקרא י"ט, ל"ו], שהכל צואה אחת שלא נשקר המדות.

שלא להותיר מבשר הפסח עד בוקר

ספר החינוך מצוה ח שלא להותיר מבשר הפסח

שלא להותיר כלום מבשר הפסח למחרתו שהוא יום חמשה עשר בניסן. שנאמר [שמות י"ב, י'] ולא תותירו ממנו עד בקר.

אשרשי מצוה זו, מה שכתוב בשחיטתו, לזכור ניסי מצרים. וזה שנצטוו שלא להותיר ממנו, הענין הוא כדרך מלכים ושרים שאינם צריכים להותיר מתבשילים מיום אל יום, ועל כן אמר שאם יותר ממנו שישרף כדבר שאין חפץ בו, כדרך מלכי אדמה. וכל זה לזכור ולקבוע בלב שבאותו זמן גאלנו השם יתברך מעבדות, ונעשינו בני חורין, וזכינו למלכות ולגדולה.

דין המצוה בפסחים [דף פ"ד ע"א].

שלא להותיר מבשר הפסח עד בוקר

ונוהגת בזכרים ובנקבות בזמן הבית.

ועובר עליה והותיר עבר על לאו, אבל אין לוקין על לאו זה, לפי שהוא ניתק לעשה, שנאמר [שם] והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו, והלכה היא לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו.

להסיר כל לחם חמץ ממשכנותינו ביום ארבעה עשר בניסן

ספר החינוך מצוה ט מצות השבתת חמץ

להסיר כל לחם חמץ ממשכנותינו ביום ארבעה עשר בניסן, שנאמר [שמות י"ב, ט"ו] אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתים, ופירוש ראשון, קודם לפסח.

משרשי מצוה זו, כדי שזכור הנסים שבמצרים, כמו שכתוב בקרבן פסח.

דיני המצוה, כגון שעת ביעורו מן היום מתי, ומה היא השבתתו, ובאי זה מקום צריך לחפשו ובאי זה מקום אינו צריך, ומאימתי מוטלת המצוה עליו אם יוצא לדרך, ואם חל ארבעה עשר בניסן בשבת איך יהיה דינו, והביטול בפה שצריך לעשות נוסף על הביעור, ויתר פרטיה, מבוארים בפסח ראשון [פסחים פרק א' וב'].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות.

והעובר עליה ולא השביתו ביטל עשה דתשביתו. ואם יש חמץ במשכנותיו עובר גם כן על לא תעשה. שנאמר [שמות י"ב, י"ט] שאור לא ימצא בבתיכם, אבל אין לוקין על לאו זה אם לא עשה בו מעשה, שהלכה היא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.

לאכול לחם מצה בליל חמשה עשר בניסן

ספר החינוך מצוה י מצות אכילת מצה

לאכול לחם מצה בליל חמשה עשר בניסן העשוי ממין דגן, שנאמר [שמות י"ב, י"ח] בערב תאכלו מצות. ופירושו ליל חמשה עשר בניסן, בין בזמן שיהיה שם פסח או בזמן שלא יהיה שם.

משרשי מצוה זו, מה שכתוב בקרבן הפסח.

דיני המצוה, כגון שימור הצריך למצות, וענין לישתן, ובאי זה מים נילושות, ושיעור אכילתן לכל הפחות, ויתר פרטיה, מבוארים בפסח ראשון [פסחים פרקים ב' וג'].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות. ועובר עליה ביטל עשה. וכבר אמרנו [במצוה ו'] שבת דין כופין על ביטול עשה.

שלא ימצא חמץ ברשותנו כל ימי הפסח

ספר החינוך מצוה יא שלא ימצא חמץ ברשותנו בפסח

שלא ימצא חמץ ברשותנו כל ימי הפסח, שנאמר [שמות י"ב, י"ט] שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם. וביארו חכמינו זכרונם לברכה, לאו דוקא ביתו, אלא כל שברשותו. ולא דוקא שאור שהוא מחמץ, דהוא הדין לחמץ, דשאור וחמץ חד הוא לענין איסורו.

משרשי המצוה, כדי שזכור לעולם הנסים שנעשו לנו ביציאת מצרים, כמו שכתוב בשה הפסח. וזכור שאירע לנו כענין זה שמתוך חפזון היציאה אפינו העיסה מצה, כי לא יכלו להתמהמה עד שיחמיץ, כמו שכתוב [שמות י"ב, ל"ט] ויאפו את הבצק וגו'.

דיני המצוה, כגון אם הפקיד חמצו ביד אחרים מה דינו, או אחרים בידו, וכן חמץ הקדש בידו או של גוי באחריות ושלא באחריות, ודין גוי אלם שהפקיד לו חמץ. ודין תערובת חמץ אם עוברין עליו, והפת שעפשה מה דינו, ויתר פרטיה, מבוארים בפסח ראשון [פסחים פרק א' - ג'].

ונוהגת בזכרים ונקבות. בכל מקום ובכל זמן.

ועובר עליה ונמצא חמץ ברשותו במזיד עבר על שני לאוין משום בל יראה ובל ימצא, ולוקה כל זמן שעשה בו מעשה, כגון שחיימץ עיסה והניחה בביתו, או שלקח חמץ והצניעו בביתו. אבל אם לא עשה בו שום מעשה אלא שנשאר בבית מקודם הפסח, אין לוקה עליו, שהלכה היא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, כמו שאמרנו.

שלא לאכול תערובת חמץ כל ימי הפסח

ספר החינוך מצוה יב שלא לאכול מכל דבר שיש בו חמץ

שלא לאכול מדברים שיש בהן חמץ ואף על פי שאין עיקר הדבר חמץ, כגון כותח הבבלי וכיוצא בו, שנאמר [שמות י"ב, כ'] כל מחמצת לא תאכלו. ופירושו זכרונם לברכה שענין הכתוב הזה יורה בזה. שכך קבלו הפירוש בו.

ודעת הרמב"ם זכרונם לברכה [בספר המצוות כאן] שאם יש במאכלים אלו כזית חמץ בכדי אכילת פרס אסור מן התורה בלאו, כלומר למלקות אבל לא לכרת, מכיון שנתערב ברוב. ואם לא יהיה בהם כזית חמץ בכדי אכילת פרס לא יהיה בו מלקות אלא מכת מרדות, לפי שאינו אסור מן התורה אלא מדרבנן. וכן כתב בחיבורו הגדול. ואם כן לדעתו יבוא הלאו הזה דכל מחמצת להיכא שנתערב כזית חמץ בכדי אכילת פרס שיהיה בו לאו, כלומר מלקות ולא כרת.

והרמב"ם זכרונם לברכה [בהשגותיו כאן] כתב הפך מזה, ואמר שהלאו הזה אינו נחשב בכלל הלאוין, אלא שהוא מן הלאוין הרבים שבאו בחמץ ובשאר. וזה הלאו בא להורות על מה שאמרו חכמים בגמרא [פסחים דף מ"ג ע"א], אין לי אלא שנתחמץ מאליו, חימצו על ידי דבר אחר מנין, תלמוד לומר כל מחמצת. אבל בענין חמץ שנתערב, כל זמן שיהיה בו כזית חמץ בכדי אכילת פרס בזה אין צריך לאו בפני עצמו, דהרי הוא כאלו הוא בעין, ויש בו כרת כמו בכל חמץ שהוא בעין, ואם לא יהיה בתערובת כזית חמץ בכדי אכילת פרס האוכלו פטור, אבל אסור, שהלכה כדברי חכמים שאמרו [שם] על חמץ דגן גמור ענוש כרת, וכל שהוא כזית בכדי אכילת פרס דגן גמור נקרא, ועל עירובו, כלומר שהוא פחות מכזית בכדי אכילת פרס, בלא כלום. ודלא כרבי אליעזר דפליג עליהו בגמרא ואמר על עירובו בלאו.

משרשי מצוה זו, מה שכתבנו בשאר. ואולם לחזק הדבר בלבנו הרחיקתנו התורה ממנו כל כך.

דיני המצוה, כגון הדברים שנכללו באיסור זה מה הן ומה שמם, ויתר פרטיה, בפסחים [פרק ג'].

ונוהגת בזכרים ונקבות בכל מקום ובכל זמן.

והעובר עליה לוקה, ובתנאי שיהיה בהן כזית בכדי אכילת פרס, כמו שאמרנו, אבל אין בו כרת לדעת הרמב"ם זכרונם לברכה, ולדעת הרמב"ם זכרונם לברכה יש בו כרת. ואם אין בו כזית בכדי אכילת פרס אין בו חיוב מלקות, אלא דינו כדן חצי שעור שאסור מן התורה. ואין לוקין עליו, ובה יודו שניהם זכרונם לברכה.

שלא להאכיל בשר הפסח לישראל שנשמתד

ספר החינוך מצוה יג שלא נאכיל מן הפסח לישראל משומד

שלא נאכיל מן הפסח לישראל משומד, שנאמר [שמות י"ב, מ"ג] כל בן נכר לא יאכל בו, ובא הפירוש עליו בן ישראל שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, וכן תרגם אונקלוס.

משרשי מצוה זו, מה שכתוב בשחיטתו, לזכר ניסי מצרים, ועל כן ראוי שלא יאכל בו משומד, אחר שאנו עושין אותו לאות ולזכרון שבאנו הזמן לחסות תחת כנפי השכינה ונכנסנו בברית התורה והאמונה, אין ראוי שנאכיל ממנו למי שהוא הפך מזה שיצא מן הכלל וכפר באמונה. ועל כיוצא בזה נאמר בתלמוד לפעמים סברא הוא, כלומר ואין צריך ראיה אחרת.

ונוהגת בזכרים ונקבות, בזמן הבית שיש שם פסח.

ועובר עליה והאכיל ממנו לבן נכר, עובר על לאו, ואין בו מלקות לפי שאין בו מעשה.

שלא להאכיל מבשר הפסח לגר ולתושב

ספר החינוך מצוה יד שלא נאכיל מן הפסח לגר ותושב

שלא להאכיל מבשר הפסח לגר ולתושב, שנאמר [שמות י"ב, מ"ה] תושב ושכיר לא יאכל בו. והתושב הוא אדם מן האומות שקיבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה ואוכל נבילות. ושכיר הוא גר שמל ולא טבל, שכן פירשו חכמים זכרונם לברכה.

משרשי מצוה זו, מה שכתבנו באחרות לזכור יציאת מצרים. ובעבור שקרבן זה לזכר חירותנו ובואנו בברית נאמנה עם השם יתברך, ראוי שלא יהנו בו רק אותם שהשלימו באמונה, והם ישראלים גמורים, ולא אלו שעדיין לא באו בברית שלם עמנו. וענין הרחקה הערל מאכילתו, גם כן מזה השורש.

ונוהגת בזמן הבית, בזכרים ונקבות.

ועובר עליה והאכיל לאלו, עובר על לאו, ואין לוקין עליו שאין בו מעשה.

שלא להוציא מבשר הפסח מן החבורה

ספר החינוך מצוה טו שלא להוציא מבשר הפסח חוצה

שלא להוציא מבשר הפסח ממקום החבורה. שנאמר [שמות י"ב, מ"ו] לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה.

משרשי מצוה זו, מה שכתבנו, לזכר ניסי מצרים, ומפני שנעשינו אדונים, באה המצוה עליו שיהא נאכל במקום החבורה, ולא נוציאהו לחוץ. כדרך מלכי ארץ שכל המוכן להם נאכל בהיכלם ברוב עם שלהם. ודלת הארץ בעת יכינו סעודה גדולה, ישלחו ממנה לחוץ מנות לרעהים לפי שהוא חדוש אצלם.

דיני המצוה, כגון מה דינו של בשר כשיצא חוץ, וההיקף שצריכה החבורה לעשות. ודין מחיצה שנפרצה בין החבורות, ויתר הפרטים, מבוארים בפסחים [דף פ"ה - פ"ו].

ונוהגת בזמן הבית, בזכרים ונקבות. ועובר עליה והוציא מן הבשר לחוץ, עבר על לאו, ולוקין עליו, והוא שיעשה בה עקירה מן הבית והנחה לחוץ, כדין הידוע בהוצאה של שבת.

שלא לשבור עצם מכל עצמות הפסח

ספר החינוך מצוה טז שלא לשבור עצם מן הפסח

שלא לשבור עצם מכל עצמות הפסח, שנאמר [שמות י"ב, מ"ז] ועצם לא תשברו בו.

משרשי המצוה, לזכור ניסי מצרים, כמו שכתבנו באחרות. וגם זה גזעו מן השורש הנזכר, שאין כבוד לבני מלכים ויועצי ארץ לגרר העצמות ולשברם ככלבים, לא יאות לעשות ככה כי אם לעניי העם הרעבים. ועל כן בתחלת בואנו להיות סגולת כל העמים ממלכת כהנים ועם קדוש, ובכל שנה ושנה באותו הזמן, ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו המעלה הגדולה שעלינו לה באותה שעה. ומתוך המעשה והדמיון שאנחנו עושין נקבע בנפשותינו הדבר לעולם.

ואל תחשוב בני לתפוש על דברי ולומר, ולמה זה יצוה אותנו השם יתברך לעשות כל אלה לזכרון אותו הנס, והלא בזכרון אחד יעלה הדבר במחשבתנו ולא ישכח זפי זרענו, כי לא מחכמה תתפשני על זה, ומחשבת הנער ישיאך לדבר כן. ועתה בני אם בינה שמעה זאת, והטה אזנך ושמע, אלמדך להועיל בתורה ובמצוות. דע כי האדם נפעל כפי פעולותיו. ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עושה בהם, אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ובכח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות. ואפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים, חפץ בתורה ובמצוות, אם אולי יעסק תמיד בדברים של דופי, כאילו זאמר דרך משל שהכריחו המלך ומינהו באומנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אומנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל אדם נפעל כפי פעולותיו, כמו שאמרנו.

ועל כן אמרו חכמים זכרונם לברכה [מכות דף כ"ג ע"ב] רצה המקום לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, כדי להתפיס בהן כל מחשבותינו ולהיות בהן כל עסקינו, להטיב לנו באחריתנו, כי מתוך הפעולות הטובות אנחנו נפעלים להיות טובים וזוכים לחיי עד. ורמזו זכרונם לברכה על זה באמרו [מנחות דף מ"ג ע"ב] כל מי שיש לו מזוזה בפתחו ויצוית בבגדו ותפלין בראשו מובטח לו שלא יחטא, לפי שאלו מצוות תמידיות ונפעל בהן תמיד.

לכן אתה, ראה גם ראה מה מלאכתך ועסקיך כי אחריהם תמשך ואתה לא תמשכם. ואל יבטיחך יצרך לומר, אחרי היות לבי שלם ותמים באמונת אלהים, מה הפסד יש כי אתענג לפעמים בתענוגי אנשים לשבת בשווקים וברחובות, להתלוצץ עם הלצים ולדבר צחות, וכיוצא באלו הדברים שאין מביאין עליהם אשמות וזחטאות, הלא גם לי לבב כמוהם, קטני עבה ממתניהם, ומדוע ימשכוני הם אחריהם. אל בני, השמר מפניהם פן תלכד ברשתם, רבים שתו מתוך כך כוס זרעלתם, ואתה את נפשך תציל. ואחר דעתך זה אל יקשה עליך מעתה ריבוי המצוות בענין זכירת ניסי מצרים, שהן עמוד גדול בתורתנו, כי ברבות עסקינו בהם נתפעל אל הדבר, כמו שאמרנו.

דיני המצוה, כגון שובר עצם ממנו אפילו אחר זמן אכילתו, ודין אם יש כזית בשר עליו מה דינו, ודין הסחוסים וגידיים הרכים שסופן להתקשות, ויתר פרטיה, מבוארים בפסחים [דף פ"ד ע"א ואילך].

ונוהגת בזכרים ונקבות, בזמן הבית.

ועובר עליה ושרב עצם בפסח טהור, לוקה.

שלא יאכל הערל בשר הפסח

שלא יאכל הערל בשר הפסח

ספר החינוך מצוה יז שלא יאכל ערל מן הפסח

שלא יאכל הערל מן הפסח, שנאמר [שמות י"ב, מ"ח] וכל ערל לא יאכל בו, והוא הערל שמתו אחיו מחמת מילה, ואין צריך לומר משומד לערלות.

ובו הוא דאינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור, וכן תושב ושכיר גם כן.

משרשי מצוה זו, מה שכתבנו בתושב ושכיר.

דיני המצוה, כגון מילת בניו ועבדיו אם מעכבין אותו לשחוט ולאכול הפסח, ויתר פרטיה, בפסחים [דף צ"ו ע"א, ויבמות פרק ח']. ונוהגת בזמן הבית. ועובר עליה, כגון ערל שאכל כזית ממנו, לוקה.

שלא לאכול חמץ בפסח כל ז' ימי פסח

ספר החינוך מצוה יט שלא לאכול חמץ בפסח

שלא לאכול חמץ בפסח, שנאמר [שמות י"ג, ג'] ולא יאכל חמץ. משרשי מצוה זו, מה שכתבנו בשאר מצוות הפסח.

דיני המצוה, כגון מה הם הדברים שאסור בהן חמץ, והם חמשת מיני דגן, ודין הלש אותן במי פירות, ודין לתיתה, ותבשיל שנמצא בו חמץ, [ודין כלים שנשתמש בהן חמץ] בחמץ או בצונן, ויתר פרטיה, מבוארים בפסחים [פרק ב' ג'].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות.

ועובר עליה ואכל כזית חמץ בפסח, במזיד חייב כרת, בשוגג חייב חטאת קבועה.

שלא יראה חמץ בפסח

ספר החינוך מצוה כ שלא יראה לנו חמץ בפסח

שלא יראה חמץ בכל מושבותינו כל שבעת ימי הפסח, שנאמר [שמות י"ג, ז'] ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך, שבעת ימים. ואין אלה שני לאוין בשני ענינים, אבל הם בענין אחד. כמו שאמרנו זכרונם לברכה [ביצה ז' ע"ב] פתח הכתוב בחמץ וסיים בשאור, לומר לך הוא חמץ הוא שאור, כלומר אין הפרש בין החמץ עצמו ובין דבר המחמץ.

משרשי המצוה מה שכתבנו בשאר מצוות הפסח.

דיניה, מבוארים בפסחים [פרק א' - ג'].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות.

ועובר עליה ולקח חמץ בפסח והניחו ברשותו לוקה. אבל אם לא הוציאו מקודם הפסח מביתו אינו לוקה עליו, לפי שאין בו מעשה, ואין לוקין עליו כמו שאמרנו [מצוה ט'].

לספר ביציאת מצרים בלילה הראשון של חג המצות

ספר החינוך מצוה כא מצות סיפור יציאת מצרים

לספר בענין יציאת מצרים בליל חמשה עשר בניסן כל אחד כפי צחות לשונו, ולהלל ולשבח השם יתברך על כל הנסים שעשה לנו שם, שנאמר [שמות י"ג, ח'] והגדת לבנך וגו'. וכבר פירשו חכמים דמצות הגדה זו היא בליל חמשה עשר בניסן בשעת אכילת מצה, ומה שאמר הכתוב לבנך, דלאו דוקא בנו, אלא אפילו עם כל בריה.

וענין המצוה, שיזכור הנסים והענינים שאירעו לאבותינו ביציאת מצרים, ואיך לקח האל יתברך נקמתנו מהן. ואפילו בינו לבין עצמו, אם אין שם אחרים, חייב להוציא הדברים בפיו, כדי שיתעורר לבו בדבר, כי בדבור יתעורר הלב.

משרשי מצוה זו, מה שכתוב בקרבן הפסח. ואין מן התימה אם באו לנו מצוות רבות על זה, מצוות עשה ומצוות לא תעשה, כי הוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו. ועל כן אנו אומרים לעולם בברכותינו ובתפלותינו זכר ליציאת מצרים, לפי שהוא לנו אות ומופת גמור בחידוש העולם, וכי יש אלוה קדמון חפץ ויכול, פועל כל הנמצאות אל היש שהם עליו, ובידו לשנותם אל היש שיחפץ בכל זמן מן הזמנים, כמו שעשה במצרים ששינה טבעי העולם בשבילנו, ועשה לנו אותות מחודשים גדולים ועצומים, הלא זה משתק כל כופר בחידוש העולם, ומקיים האמונה בידיעת השם יתברך, וכי השגחתו ויכלתו בכללים ובפרטים כולם.

דיני המצוה, כגון הסדר שחייבין ישראל לעשות בלילה הזה בענין סעודתן, והכוסות של יין שחייבין לשתות ושיעורן, ומזיגתן, וסידורן.

והנני כותב לך בני הסדר בקצרה, כאשר שמעתיו מפי חכמי הדור בדיוק.

בתחילה מביאין מים ונוטלין יד אחת, בשביל כוס קידוש שצריכין ליטול, והכי איתא בברכות פרק כיצד [דף מ"ג ע"א], שבכוס מספיק נטילת יד אחת, ואין מברכין על נטילה זו. ואם רצה ליטול שתי ידיו לכוס נוטל בלא ברכה. ואחר כך מברך על היין ומקדש, ואינו מברך על היין לאחריו.

ואחר כך נוטל שתי ידיו ומברך על נטילת ידים, ומטבל בירק ומברך עליו בורא פרי האדמה לפניו, ולאחריו אינו מברך בורא נפשות וכו', לפי שימתין עד שיאכל המרור ואז יברך בורא נפשות על המרור ועל הירק, ואין כל מה שעשה בינתים הפסקה כמו שנפרש.

ואחר שאכלו מן הירק בחרוסת מוזגין כוס שני, וקורין ההגדה עם שני פרקים מן ההלל, ונוטלין היד האחת, ומברך אשר גאלנו וכו' על כוס השני ושותין אותו, ואין מברכין עליו בורא פרי הגפן, ולא אחריו על הגפן.

ואחר ששתו כוס שני. נוטלין לידים ומברכין על נטילת ידים, ונוטלין חצי מצה ומניחין אותה על השלימה, ומברכין על החצי המוציא ולאכול מצה.

ונוטלין חזרת ומברכין לאכול מרור, ואוכלין ממנו בטיבול בחרוסת, ואין מברכין עליה בורא פרי האדמה. לפי שנפטרה בברכה שברכו בירק תחלה. דהכי מתוכח בגמרא [פסחים דף ק"ג ע"ב] דלא הוי הפסקה לעולם שנצטרך לחזור ולברך, אלא אם כן יש בדבר שני ענינים, שיעקור האדם דעתו מן הענין, כגון דאמרי הב וניברך וכיוצא בזה. וכן שלא יהא באפשר לעשות שני הדברים ביחד, כגון מה שאמרנו זכרונם לברכה [חולין דף פ"ז ע"א] משתי וברוכי בהדי הדדי לא איפשר. ואחר שאוכלין מן המרור בטיבול, כורכין ממנו על גבי מצה ואוכלין.

לספר ביציאת מצרים בלילה הראשון של חג המצות

ואחר כך אוכלין סעודתן. ואחר כך אוכל כל אחד ואחד מעט מצה, זכר לפסח שהיה נאכל על השובע. ואין אוכלין עוד כל הלילה שלא לסלק טעם המצה מן הפה, כדכתיב [תהילים קי"ט, קי"ג] מדבש לפי, אבל מים ודאי שותין, שאין המים מפיגין הטעם. וכן שותין גם כן תרי כסי דמצוה, כי לא נדחה מצוה מטעם זה.

ואחר כך נוטלין לידים, ואין מברכין על נטילת ידים, ומוזגין כוס שלישי, ומברכין עליו ברכת המזון ובורא פרי הגפן, אבל לא לאחריה על הגפן. ואחר כך מוזגין כוס רביעי, וגומרין עליו את ההלל, ואין מברכין עליו בורא פרי הגפן, אבל אחריה מברכין על הגפן, והוא שלא יהא דעתם לשתות עוד כוס חמישי.

נמצא לפי זה שאין מברכין בורא פרי הגפן אלא תרי זמני, על כוס הקידוש ועל כוס הברכה, ועל הגפן פעם אחת, אחר כל הכוסות. וארבע הכוסות ומצה דמצוה צריכין הסיבה.

ויתר הפרטים מבוארים בסוף פסחים [פרק עשירי].

ונוהגת בזכרים ונקבות, בכל מקום ובכל זמן. ועובר עליה ביטל עשה.

מצות חגיגה ברגלים

ספר החינוך מצוה פח מצות חגיגה ברגלים

לחוג ברגלים, והוא שנצטוינו לעלות לרגל למקדש שלש פעמים בשנה, והן סמוך לפסח ושבעות וסוכות, כדי שנחוג שם, שנאמר [שמות כ"ג, י"ד] שלש רגלים תחוג לי בשנה. ומענין החגיגה הוא שנעלה שם בקרבן ונקריבהו שלמים לכבוד החג. ונכפלה מצוה זו פעמים בתורה, ואמרו זכרונם לברכה במסכת חגיגה [דף ו' ע"א] שלש מצוות נצטוו ישראל ברגל, חגיגה ראייה שמחה.

משרשי מצוה זו, לפי שאינו בדין לבוא בידים ריקניות לפני המקום ברוך הוא, ואף על פי שהאמת כי אינו צריך דבר מידינו, כמו שכתוב [תהילים נ', י"ב] אם ארבע לא אומר לך, אף על פי כן בדמיון מחשבתנו אנחנו רואין כאלו נעמוד לפניו, והאמת שהנפשות קרובות אל הטוב במקום ההוא יותר משאר מקומות ואור עני מלך נוהג עליהם שם, ועל כן ראוי לנו לעשות מעשה הקרבן בעת ההיא, כי בפעולת הקרבן נתכן לקבלת הטובה ותתעלה נפשתינו מעלה מעלה, כמו שנכתוב בעזרת השם.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה שקרבנות אלו אין להן שיעור, אלא אפילו אחד יספיק, בין בהמה בין עוף תור או גוזל, ושחייב לעלות לירושלים על כל פנים בקרבן בידו או בכסף שיקנה בו קרבן בירושלים, אבל בשוה כסף אינו פטור, ואם לא הקריב קרבנו ביום ראשון שיש לו תשלומין כל שבעה, ובלבד שיהיה הוא שם ביום ראשון, ויתר פרטיה, מבוארים במסכת חגיגה.

ונוהגת בזמן הבית, בזכרים אבל לא בנקבות, ולא כל הזכרים, שחיגר וסומא אפילו באחת מעיניו וחולה וזקן וענוג הרבה שאינו יכול לעלות ברגליו, כולן פטורין, וכן טומטום ואנדורגיניוס ועבדים, אבל כל שאר הזכרים חייבין, ואפילו יש להן אומנות מכוער כגון מקמץ ומצרף ועבדן מטהרין גופן ומלבושין ועולין לפני השם יתברך, והם מקובלין לפניו כשאר ישראל, שטינוף הנפש הוא הממאס בני אדם לפני המקום, ולא האומנות כל זמן שעושין אותו בנאמנות.

ועובר עליה ונראה בעזרה ביום ראשון של חג ולא הביא קרבן, ביטל עשה וגם עבר על לאו שנאמר על זה [שמות כ"ג, ט"ו] [לא יראו פני ריקם].

שלא ישחט הפסח והחמץ קיים

ספר החינוך מצוה פט שלא נשחוט שה הפסח בארבעה עשר בניסן בעוד שהחמץ ברשותנו

שלא נשחוט שה הפסח בארבעה עשר בניסן בעוד שיהיה חמץ ברשותינו עד שנוציאנו, וזמן ביעורו עד חצי היום, כמו שדרשו זכרונם לברכה [פסחים דף ה' ע"א] אך חלק, שנאמר [שמות כ"ג, י"ח] לא תזבח על חמץ דם זבחי, ובא הפירוש בו [במכילתא כאן] לא תשחט שה הפסח ויהיה עדיין חמץ קיים ברשותך. ונכפלה זאת המניעה בלשון אחר בתורה. וגם כן שמענו בכלל הפירוש שלא יהיה חמץ אצל השוחט אותו ולא אצל הזורק דמו ולא אצל המקטיר חלבו ולא אצל אחד מבני החבורה הנמנין עליו.

משרשי המצוה, לפי שקביעות זמן בכל העניינים הוא קיום עשייתן, ידוע הדבר אצל כל אדם, ועל כן בדבר הפסח שהוא דבר גדול אצלנו בקיום הדת, כמו שכתבנו למעלה [מצוה כ"א], צוה האל ברוך הוא שנעשה ענינו בסדר ובקביעות זמן לכל דבר ודבר מדבריו, ולא תבוא מצוה ממצוות ענין המועד הזה בגבול חברתה, ועל כן נזהרנו להשבית החמץ הנמאס בעינינו לשעתו תחילה, ואחר כך להתחיל בקרבן הפסח שהוא התחלת שמחת המועד הטוב. ועוד אם שמענו טוב מזה נחזיק בו.

מדיני המצוה, מה שאמרו [פסחים דף ס"א ע"א] שזמן שחיטתו אחר חצות, ואם שחטו קודם חצות שפסול. ואף על פי שאחר חצות הוא זמנו אינו נשחט לכתחילה אלא אחר תמיד של בין הערבים, אחר שמקטירים קטורת של בין הערבים, גם לאחר שמיטיב את הנרות, ויתר פרטיה, בפסחים [פרק חמישי].

ונוהגת בזמן הבית, בזכרים ובנקבות.

העובר עליה והניח מדעתו כזית חמץ ברשותו בשעת הקרבנות, אחד שחט או זורק או מקטיר האימורין או אפילו אחד מכל בני החבורה הנמנין באכילתו לוקה, והפסח כשר מכל מקום.

שלא להניח אימורי הפסח עד שיפסלו בלינה והוא הדין לשאר אימורין

ספר החינוך מצוה צ שלא נניח אימורי הפסח ליפסל בלינה

שלא להניח אימורין של פסח עד הבקר, שלא יקריבו אותו, והן נפסלין בשהייה זו ונקראין נותר, שנאמר [שמות כ"ג, י"ח] ולא ילין חלב חגי עד בוקר, והוא הדין לשאר אימורין ולשאר קרבנות. ולשון מכילתא [כאן], ולא ילין חלב, בא הכתוב ללמד על החלבים שנפסלין בלינה. וכבר נכפלה זאת המניעה במקום אחר, שנאמר [שם ל"ד, כ"ה] ולא ילין לבקר זבח חג הפסח.

משרשי המצוה, כי כבוד הקרבן להקריבו בזמנו הקבוע אליו, והמעביר המועד נראה כמתיאש ומשליך הדבר אחרי גוו, ואיננו מתעורר ומתפיש כוונותיו אל העבודה יפה, ומפני כן נפסלין בכך.

מדיני המצוה, מה שאמרו [פסחים דף ס"ד ע"ב] שמצוה להקטיר אימורי כל זבח וזבח בפני עצמו, ומה שאמרו [שם דף ס"ח ע"ב] שמצות הקטרתן אחר שחיטה סמוך, ואם לא הקטירין כן מקטירין כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר, ודוקא בשחל ארבעה עשר בניסן להיות בשבת, שחלבי שבת קריבין ביום טוב, אבל אם חל ארבעה עשר בניסן בחול אין מקטירין בלילה, שאין מקטירין חלבי חול ביום טוב. דיום טוב עשה ולא תעשה, ודוחה לאו דלא ילין, ויתר פרטיה, בפסחים [דף נ"ט ע"ב].

ונוהגת בזמן הבית בזכרים כהנים.

והעובר ולא הקריבן אינו לוקה לפי שאין בו מעשה.

לשבות בראשון של פסח

ספר החינוך מצוה רצז מצות שביתה ביום ראשון של פסח

לשבות ביום ראשון של פסח, שנאמר בו [ויקרא כ"ג, ז'] ביום הראשון מקרא קדש, ובכל מה שנאמר בתורה מקרא קדש, פירשו זכרונם לברכה קדשהו, וענין קדושתו הוא שלא נעשה בו מלאכה אלא מה שהוא מיוחד באכילה, כמו שביאר הכותב [שמות י"ב, ט"ז] אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם.

והראיה ששביתה יום טוב נחשבת עשה, אמרם זכרונם לברכה [שבת כ"ה ע"א] האי שבתון עשה הוא, ולמדנו מעתה שבכל מקום שנאמר בתורה שבתון גבי יום טוב הוא עשה. וכבר בא הרבה בתלמוד גם כן, יום טוב עשה ולא תעשה.

משרשי המצוה, כדי שנחשוב בענין המועד בנס שנעשה לנו בו, ונהלל ונפאר במחשבתנו מה שצונו ברוך הוא עליו ועשה לנו נסים בזמן ההוא, ואם יהיה האדם טרוד במלאכתו לא יהיה לו פנאי לחשוב בשום דבר. ועוד נאריך בשרשה ובדיניה בלאו דאיסור מלאכה ביום טוב שבסדר זה, בעזרת השם.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות. ועובר על זה ועשה מלאכה שלא לצורך אוכל נפש ביטל עשה זה, מלבד שעבר על לא תעשה, כמו שנכתוב במקומו.

דיני המצוה מתבארים ביום טוב.

שלא לעשות מלאכה בראשון של פסח

ספר החינוך מצוה רצח שלא לעשות מלאכה ביום ראשון של פסח

שלא נעשה מלאכה ביום ראשון של חג הפסח, שהוא יום ט"ו בניסן, שנאמר [ויקרא כ"ג, ז'] ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו. וכבר הזהיר על זה הכתוב בסדר בא אל פרעה בצווי חג הפסח, שנאמר שם [שמות י"ב, ט"ז] כל מלאכה לא יעשה בהם. וזה המקרא הביא הרמב"ם זכרונם לברכה במניינו, אבל אני כתבתי זה האחר כדי שיהיו המועדות סדורים בסדר אחד, והכל עולה לענין אחד.

ואמר הכתוב כאן מלאכת עבודה ולא אמר כל מלאכה, לפי שצרכי אוכל נפש הותרו לעשות ביום טוב, כמו שבא בכתוב במקום אחר [שם] אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. וזהו פירוש מלאכת עבודה, כלומר מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש, כענין שנאמר [שם א', י"ד] ובכל עבודה בשדה, וכן וקין היה עובד אדמה, מלך לשדה נעבד, עובד אדמתו, אבל המלאכה שהיא לאוכל נפש כמו הבישול וכיוצא בו מלאכת הנאה היא לא מלאכת עבודה, כן פירש הרמב"ם זכרונם לברכה.

וכתב עוד שזה הפירוש מתבאר בתורה, כי בחג המצות שאמר תחילה כל מלאכה לא יעשה בהם, בסדר בא אל פרעה, הוצרך לפרש אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, ובשאר כל ימים טובים יקצר ואמר כל מלאכת עבודה לא תעשו, לאסור כל מלאכה שאינה אוכל נפש ולהודיע שאוכל נפש מותר בהן, ולא יאמר הכתוב לעולם מכל שאר ימים טובים כל מלאכה ולא יפרש בהם היתר אוכל נפש, כי מלאכת עבודה ילמד על זה.

אבל בפרשת כל הבכור בחג המצות אמר [דברים ט"ז, ח'] וביום השביעי עצרת ליי אלהיך לא תעשה מלאכה, והטעם מפני שכבר התיר בו בחג זה בפירוש אוכל נפש, בסדר בא אל פרעה, ואחרי כן בסדר זה הזכיר מלאכת עבודה, דמשמע בו גם כן היתר אוכל נפש, ולפיכך כשחזר והזכירו פעם אחרת בפרשת כל הבכור לא הוצרך לומר בו עוד ביאור, והזכיר מלאכה סתם וסמך על הידוע. ומכל מקום לא אמר כל מלאכה כמו בשבת ויום הכיפורים, אבל אמר מלאכה, כלומר המלאכה אשר הזהרתיך עליה.

משרשי המצוה, כדי שיזכרו ישראל הנסים הגדולים שעשה השם להם ולאבותיהם, וידברו במ ויודיעו לבניהם ולבני בניהם, כי מתוך השביתה מעסקי העולם יהיו פנויים לעסוק בזה, שאילו היו מותרין במלאכה ואפילו במלאכה קלה היה כל אחד ואחד פונה לעסקו, וכבוד הרגל ישכח מפני עוללים גם מפי הגדולים.

ועוד יש תועלות רבות בשביתה, שמתקבצין כל העם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לשמוע דברי ספר וראשי העם ידריכום וילמדום דעת, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה [מגילה ל"ב ע"א] משה תיקן להם לישראל שיהיו דורשין בהלכות הפסח בפסח והלכות עצרת בעצרת.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [ביצה כ"ח ע"ב] שאע"פ שהתיר הכתוב המלאכות לצורך אוכל נפש, דוקא הדברים שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב הוא שהתיר הכתוב כגון לישא שחיטה אפיה בישול, שכל אלו המלאכות נפסדות קצת בשהיתן, וכמו כן מזה הטעם התירו לדון סממנים ביום טוב, משום דמפיגי טעמייהו בשהייה אחר שהן נידוכין, אבל המלאכות שאפשר לעשותן מערב יום טוב ואינן מקבלות בזה שום הפסד, כגון קצירה, דישה, ברירה, טחינה, רקידה, וכיוצא בהן אסור לעשותן ביום טוב ואינן בכלל צרכי אוכל נפש כלל, ולוקין עליהם כמו בחרישה בשדה שהיא מלאכת עבודה באמת.

ועוד ביארו המפרשים האחרונים ענין זה ואמרו כן, דלא שרי קרא צורך אוכל נפש אלא מה שנעשה ליומו, כלומר לזמן מועט, כמו בישול ואפייה וכיוצא בזה כמו שאמרנו, וכן מה שדעתו של אדם סומכת בו להכינו לשעתו, לאפוקי צידה שאין דעתו של אדם עליה דשמה לא תזדמן לו צידה היום.

ועוד אמרו דכי שרינן אוכל נפש במה שנעשה לשעתו כמו שאמרנו, דוקא כשאדם משתמש בגופה של מלאכה, אבל אם משתמש בסילוקה של מלאכה אסור, וזהו שאסרו זכרונם לברכה [שם כ"ב ע"א] לכבות הבקעת אע"פ שדעתו לכבותה כדי שלא תתעשן הקדירה. ולענין צליית בשר על הגחלים, דהיינו בישראל אגומרי הנזכר בגמרא [שם כ"ג ע"א], אע"פ שהאש מתכבה בלחות הבשר אין זה נקרא משתמש בסילוקה של מלאכה, כי צורך הצלייה לעשותה כן ומשתמש בגופה של מלאכה הוא ושרי.

וכן מה שאמרו זכרונם לברכה [שם י"ב ע"א] שאין בכלל היתר צרכי אוכל נפש מה שהוא אכילה ושתייה לבד אלא אף כל דבר הצריך לו לאדם לבו ביום, בין שהוא דבר מצוה כגון קטן למולו ולולב לצאת בו, וכן ספר תורה לקרות בו דכל יומא ויומא זמן תורה הוא, ובין שאינו דבר מצוה אלא צרכי גוף לבו ביום כגון רחיצת רגלים במים חמים שהוחמו ביום טוב או לעשות מדורה להתחמם בה, כל דברים אלו מותרין ובכלל היתר דאוכל נפש ניהו, כן פירשו הדבר חכמים זכרונם לברכה.

ומיהו דוקא דברים השונים בכל גוף אדם הוא שנתיר ונאמר שהוא בכלל היתר זה של אוכל נפש, כגון רחיצת רגלים, דכולי עלמא רחצי הכי לפעמים, אבל מה שאינו שוה לכל אדם כגון מוגמר, דלאו כולי עלמא נוגמרי כדאמרין בכתובות [ז' ע"א] ודאי אסור הוא, וכל כיוצא בזה. ודוקא בענינים אלו בענין שיהיה הענין שוה בכל אדם, אבל לענין אוכלין אפילו מאכל שאין דרך לעשותו אלא המלכים והשרים הגדולים מותר לעשות אותו כל אדם, דמכל מקום עיקר אכילה דבר השוה בכל נפש היא.

וכן מה שאמרו באיסור הכנה דאין יום טוב מכין לשבת ולא שבת ליום טוב, ולא משתכחא איסור הכנה מדאורייתא לדעת, כי מעינת שפיר בדברי הגמרא כי אם בביצה בלבד. ועיקר איסורה הוא בשנולדה ביום טוב שלאחר שבת או בשבת שלאחר יום טוב, בהכי מתוקמא הכנה דרבה בביצה [ב' ע"ב] ובהכי אסירא איסורא דאורייתא ולא בענין אחר, דהא דאסרינן לה כשנולדה בשבת ליום טוב שלאחריו או בשנולדה ביום טוב לשבת שאחריו, וכן כשנולדה ביום טוב עצמו, מדרבנן הוא איסורא, והכל משום גזירה דנולדה ביום טוב שלאחר שבת כדאמרן. ויארץ הענין אם באתי לכותבו בביאור רחב, ובמקומו בריש ביצה [שם] הארכתי בו, כאשר למדוני רבותי ישמרים אל.

ודין מכשירי אוכל נפש שאסור לעשותן, משום דכתיב [שמות י"ב, ט"ז] הוא לבדו ולא מכשיריו. ודין זימון הגוי ביום טוב שאסור, דכתיב [שם] לכם ולא לגוים. וכן אין אופין שום דבר לכלבים, דכתיב [שם] לכם ולא לכלבים.

ומה שאמרו זכרונם לברכה [שם ד' ע"ב] בשני ימים טובים של גלויות, דנולדה ביצה בזה מותרת בזה, ומה שנתלש מן הקרקע בזה מותר בזה, דשתי קדושות

שלא לעשות מלאכה בראשון של פסח

הן, מה שאינו כן בשני ימים טובים של ראש השנה. ויתר פרטיה רבים, יתבארו כולן בארוכה במסכתא הבנויה על זה, והיא מסכת יום טוב.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות. ועובר על זה ועשה מלאכה ממלאכות האסורות ביום טוב במזיד חייב מלקות.

מצות קרבן מוסף כל שבעת ימי הפסח

ספר החינוך מצוה רצט מצות קרבן מוסף כל שבעת ימי הפסח

להקריב קרבן מוסף בכל שבעת ימי הפסח, שנאמר [ויקרא כ"ג, ח'] והקרבתם אשה ליי שבעת ימים, והוא כקרבן ראש חדש, שני פרים ואיל אחד ושבעה כבשים, הכל עולות, וכמו שכתוב בפירוש על כולן בסדר פנחס [במדבר כ"ח, י"ט], אשה עולה, ומשפט העולה כבר פירשתי למעלה. ושעיר אחד לחטאת, והיא נאכלת.

משרשי המצוה, כענין מה שכתבנו למעלה בענין הקרבן, כי האדם נפעל לפי מעשהו, כי מהיותו בעל חומר אין מחשבתו נדבקת כי אם על ידי המעשה, ומזה השורש ציונו האל ברוך הוא לעשות פעולה מיוחדת לשם היום, למען נתפעל מתוך כך לתת אל ליבנו גודל היום וקדושתו והנסים והטובות שגמלנו האל ברוך הוא באותו הזמן.

דיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה בפרק רביעי ממנחות [מ"ט ע"א] התמידין אינן מעכבין את המוספין, ולא המוספין מעכבין זה את זה. וכן מה שאמרו שם [מ"ד ע"ב] הפרים והאילים והכבשים אינם מעכבין זה את זה. הפר והאיל והכבשים אינן מעכבין את הלחם, כלומר מנחת הסולת שזהו הלחם, ולא הלחם מעכב את הכבשים, דברי רבי עקיבא. אמר רבי שמעון בן ננס לא כי אלא הכבשים מעכבין את הלחם, והלחם אינו מעכב את הכבשים, שכן מצינו שכשהיו ישראל במדבר ארבעים שנה קרבו כבשים בלא לחם, אף כאן יקרבו כבשים בלא לחם. אמר רבי שמעון הלכה כדברי בן ננס, אבל אין הטעם כדבריו, שכל האמור בחומש הפקודים כלומר בספר במדבר סיני קרבו במדבר, והאמור בתורת כהנים כלומר בספר ויקרא לא קרבו במדבר, משבאו לארץ קרבו אלו ואלו. ומפני מה אני אומר יקרבו כבשים בלא לחם, שהכבשים מתירין את עצמן, ולחם בלא כבשים אין לו מי שיתירנו.

כך מה שאמרו שם פרק תשיעי [פ"ט ע"א] מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים. ועוד אמרו שם [פ"ז ע"ב] גם כן, שבע מידות של לח היו במקדש, הן וחצי הן וכו'. רבי אלעזר ברבי צדוק אומר, שנתות היו בהן, עד כאן לפר, עד כאן לאיל, ועד כאן לכבש. ויתר פרטיה, מבוארים שם ובמקומות מקדשים.

ונוהגת בזמן הבית, בזכרי כהונה. ואם עברו הכהנים על זה ולא הקריבו את קרבן מוסף במועדו ביטלו עשה זה וחטאם ישאו, ובני ישראל נקיים, כי עליהם מוטל חיוב הקרבנות ביותר. ואם אולי הרגישו ישראל בדבר, גם עליהם יהיה הפשע, כי כל ענין הבית הקדוש, וכל שכן תמידין ומוספין על הציבור כולו הוא מוטל.

מצות שביתה בשביעי של פסח

ספר החינוך מצוה ש מצות שביתה בשביעי של פסח

לשבות ביום השביעי של חג הפסח, שנאמר [ויקרא כ"ג, ח'] ביום השביעי מקרא קדש. וכבר כתבתי למעלה סמוך מצוה זו שבכל מקום שנאמר בתורה מקרא קדש ענינו לומר קדשהו שלא לעשות בו מלאכה, והיא מצות עשה. וגם שם כתוב רמז משרשי המצוה על צד הפשט. וקצת דיניה כמנהגנו נכתוב בעזרת השם בלאו דאיסור מלאכה שבסדר זה. וכל ענין שביתה בשביעי כשביתה יום ראשון, ושניהם כרגל אחד הם חשובין, לענין שאין אומרים זמן בשביעי, וכן לכל דבר, מה שאין כן בשמיני עצרת שהוא חג בפני עצמו, וכמו שנכתוב במקומו בעזרת השם.

שלא לעשות מלאכה בשביעי של פסח

ספר החינוך מצוה שא שלא לעשות מלאכה ביום שביעי של פסח

שלא נעשה מלאכה ביום שביעי של פסח, שהוא יום אחד ועשרים בניסן, שנאמר [ויקרא כ"ג, ח'] ביום השביעי מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו.

שורש מצוה זו וכל ענינה, כתוב במצוה הקודמת דהיינו יום ראשון של פסח. ואולם ראוי שאבאר לך בני כאן ענין שני ימים טובים של גלויות, למה נהגנו לעשות שני ימים טובים בכל מועד ומועד, ותורתנו לא חייבתנו כי אם ביום טוב אחד, כמו שבא בכתוב [שם] מפורש בפסח ביום הראשון מקרא קדש, וביום השביעי, וכן בעצרת וראש השנה וסוכות.

והאמת כי הענין הוא עכשיו מנהג לבד, לא חיוב אחר, רצוני לומר שאין אנחנו עושין אותו היום מפני הספק, כי כל ישראל בקיאים עכשיו בקיבוע החדשים ויודעים יום המועד מכוון על פי החשבון המקובל בידם, כמו שכתבתי למעלה בסדר בא אל פרעה [מצוה ד'] עשה א'. ונקבע המנהג מפני שמתחילה כשהיו אנשים סמוכים בארץ היו קובעין החודש על פי הראייה, כמצות התורה כמו שכתבתי שם. ועל כן כל מקומות ישראל הרחוקים מן המקום הנבחר שהקיבוע שם, שלא היו יכולין שלוחים להגיע שם להודיעם יום הקבוע, היה להם ספק באי זה יום קבעו החדש אם ביום שלשים או בשלשים ואחד, והיו עושין המועד שני ימים מפני ספק זה.

ואולם לא היה ספק להם לעולם ביותר מיום אחד, לפי שלעולם היו קובעין ראש חדש ביום שלשים או בשלשים ואחד, בין בעדים או שלא בעדים. כי ידוע הדבר וברור שאין חידוש הלבנה מתאחר יותר, ועל כן בין יבואו עדים או לא יבואו היו קובעין ראש חדש ביום שלשים ואחד.

ומפני הספק הזה שיש לרחוקים מירושלים, קבעו להם בתחילה לעשות שני ימים טוב, וחכמים זכרונם לברכה תיקנו גם עכשיו לרחוקים מן הארץ לעשות שני ימים, כדת שהיו עושין בזמן ההוא, ואע"פ שכל ישראל היום בקיאים בקיבוע החדש כמו שאמרנו. אבל הקרובים וכל שכן הדירים בארץ ממש אין ראוי שיעשו כי אם יום אחד, כמנהג אנשי המקום מעולם, וכן נהגו לפי מה ששמענו.

ומן הטעם הזה שאמרנו שהדבר הוא תקנת חכמים לא ספק, אמרו מן המפרשים שלא נאמר עכשיו בשני ימים טובים של גלויות נולדה בזה מותרת בזה כמו שבא בגמרא [ביצה ד' ע"ב], דבזמן שהיה הדבר ספק היו אומרים כן, אבל עכשיו מכיון שמתקנת חכמים הוא ולא מתורת ספק כלל, לא נאמר כן אלא דינם כקדושה אחת.

ומהם שאמרו דמחמת הספק הראשון תיקנום חכמים זכרונם לברכה, ולא נחמיר בהם יותר מבראשונה. ועוד, דכי אתמר בגמרא [שם] נולדה בזה מותרת בזה, כבר היה בטל הקיבוע על פי הראייה לפי הדומה, וכן נהגנו היום.

וכל מה שאמרנו, דוקא בשני ימים טובים של מועדי השנה חוץ מראש השנה, דאילו בראש השנה בכל מקום כקדושה אחת היא, ונולדה בזה אסורה בזה, מפני שגם בבית הוועד היו עושין אותו לפעמים שני ימים יום טוב שלא מתורת ספק, וכגון שבאו העדים מן המנחה ולמעלה, שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. ומכל מקום גם בראש השנה מתקנת חכמים היא היום לעשות שני ימים בכל מקום, אחר שאין בקיאים בקיבועא דירחא.

להקריב קרבן העומר של שעורים ביום שני של פסח עם כבש אחד

ספר החינוך מצוה שב מצות קרבן העומר של שעורים ביום שני של פסח

שנקריב ביום שני של פסח, יתר על המוסף של שאר ימי הפסח, כבש בן שנתו לעולה ועומר אחד של שעורים הנקרא עומר התנופה, שנאמר [ויקרא כ"ג, י" - י"א]

להקריב קרבן העומר של שעורים ביום שני של פסח עם כבש אחד

זי תבואו אל הארץ וגוי' והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן והניף את העומר וגוי' ממחרת השבת. ותרגומו מבתר יומא טבא, כלומר ביום שני של פסח, שהרי בפסח איירי בפרשה שלמעלה מזה, ונאמר שם [שם י"ב] ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים בן שנתו וגוי'.

וקרבן זה של עומר נקרא מנחת ביכורים, ואלה הוא הרמז באמרו יתברך [שם ב', י"ד] ואם תקריב מנחת בכורים ליי אביב קלוי באש וגוי'. ולשון מכילתא, כל אם ואם שבתורה רשות חוץ משלשה שהם חובה, וזה אחד מהם. ואמרו שם, אתה אומר חובה או אינו אלא רשות, תלמוד לומר [שם] תקריב את מנחת בכורך, חובה ולא רשות.

וענין המנחה כן, שהיו מביאין שלשה סאין שעורין ומוציאין מן הכל עשרון אחד שהוא מנופה בשלש עשרה נפה, והשאר נפדה ונאכל לכל אדם, וחייב בחלה ופטור מן המעשרות. ולוקחין זה העשרון של סולת השעורים ובוללין אותו בלוג שמן, ונותנין עליו קומץ לבונה כשאר המנחות, ומניפו הכהן במזרח מוליד ומביא מעלה ומוריד, ומגישו כנגד חודה של קרן מערבית דרומית כשאר המנחות, וקומץ ומקטיר, והשאר נאכל לכהנים כשיירי כל המנחות.

משרשי המצוה. כדי שנתבונן מתוך המעשה החסד הגדול שעושה השם ברוך הוא עם בריותיו לחדש להם שנה שנה תבואה למחיה, לכן ראוי לנו שנקריב לו ברוך הוא ממנה, למען נזכור חסדו וטובו הגדול טרם נהנה ממנה, ומתוך שנהיה ראויין לברכה בהכשר מעשינו לפניו תתברך תבואתינו ויושלם חפץ השם בנו, שחפץ מרוב טובו בברכת בריותיו. ונצטוינו בזה בשני של פסח ולא בראשון, כדי שלא נערב שמחה בשמחה, כי הראשון נכון לזכר הנס הגדול שהוציאנו ברוך הוא מעבדות לחירות, מיגון לשמחה.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה [מנחות ס"ח ע"ב] שמצותו של עומר להביאו מן השעורים ולא מן החטים ולא מכוסמין ושיבולת שועל ושיפון, ומן זקרו לירושלים שביכר תחילה היו מביאין אותו, לא ביכר הקרוב, מביאין אותו מכל מקום מארץ ישראל. ומצותו להקצר בלילה, בליל י"ו בניסן בין בחול בין בשבת. ומצותו להביאו מן הלח, פירוש כדי שיהיה נראה וניכר יותר לעין ביכורו. וכל העיירות הסמוכות לשם מתכנסות, כדי שיהא נקצר בעסק גדול, וכל זה מן השורש שכתבנו, כדי שיתנו הכל לבם לדבר השם יתברך מתוך המעשה והשמחה.

ושלש סאין אלו היו קוצרין אותן בשלשה אנשים ושלש קופות ושלשה מגלות, וכיון שחשיכה אומר הקוצר לעומדים שם בא השמש, אומרין לו הן, בא השמש, אומרין לו הן, בא השמש, אומרין לו הן, מגל זו, אומרין הן, וכן שלשה פעמים, קופה זו אומרין הן, וכן שלשה פעמים. אקצור, אומרין לו קצור, שלשה פעמים, וכל כך למה, מפני הטועים שיצאו מכלל ישראל בבית שני והיו אומרם שזה שנאמר בתורה ממחרת השבת, שהוא שבת בראשית. ויתר פרטיה, מתבארין מושלם בפרק עשירי ממנחות.

ונוהגת בזמן הבית בזכרים, ואפילו ישראלים חייבין להשתדל במצוה זו, שהרי שלוחי בית דין יוצאין ועושין כריכות בשדות מערב יום טוב, וכמו שמפורש שם במנחות [ס"ה ע"א], אבל מכל מקום עיקר החיוב היא ההקרבה והתנופה וההגשה והקמיצה וההקטרה, וכל זה בכהנים. ומכל מקום, כיון שיש בה חלק לכל ישראל, ויסוד המצוה הוא מפני חידוש התבואה שהוא הדבר הצריך לכל, יש לנו לכותבה בחשבון המצוות המוטלות על כל בני ישראל.

שלא לאכול פת תבואה חדשה קודם הפסח

ספר החינוך מצוה שג שלא לאכול מתבואה חדשה קודם כלות יום י"ו בניסן

שלא לאכול לחם מתבואה חדשה קודם כלות יום ששה עשר בניסן, שנאמר [ויקרא כ"ג, י"ד] ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה.

משרשי המצוה, לפי שעיקר מחייתן של בריות היא בתבואות, ועל כן ראוי להקריב מהן קרבן ליי אשר נתנם טרם יהנו מהן בריותיו, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה [ברכות ל"ה ע"א] בדומה לזה, כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל. וכל זה להכשיר עצמינו שנהיה ראויין לקבל מטובו, וכמו שכתבתי בספר פעמים רבות. וביום י"ו בניסן היינו מקריבין בזמן הבית קרבן העומר מתבואה חדשה מן השעורים, כי היא התבואה המבכרת יותר מן החטים, והיא מתרת כל התבואות.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [מנחות ע"ג ע"א] שחמש תבואות לבד הן שהן בכלל איסור החדש, והן, חטה ושעורה וכוסמת ושבולת שועל ושיפון. ובזמן הבית, משקרב העומר ביום י"ו בניסן היה מותר החדש בירושלים, והמקומות הרחוקים מותרין אחר חצות, לפי שאין בית דין מתעצלין בו עד אחר חצות, ועל כן היה מותר להם בכל מקום לסמוך על חזקה זו. והיום בעוונותינו שאין מקדש אסור מן התורה כל היום, ובמקומות שעושין שני ימים טובים אסור כל יום י"ז עד לערב מדרבנן. ויתר פרטיה, במנחות פרק עשירי ובמקומות משביעית ומעשרות וחלה.

נוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, בזכרים ונקבות. ומי שעבר על זה ואכל כזית מפת חדש קודם יום הקרבת העומר חייב מלקות.

שלא לאכול קלי מן החדש

ספר החינוך מצוה שד שלא לאכול קלי מתבואה חדשה עד היום ההוא

שלא לאכול קלי מתבואה חדשה קודם הזמן הנזכר, כלומר שאף על פי שלא עשה פת מן התבואה ולא טחנה ולא רקדה אלא שקלה מן החטים או מן השעורים באור ואכל מהן חייב גם עליהם, ועל זה נאמר [ויקרא כ"ג, י"ד] וקלי וגוי'. כל ענינה במצוה הקודמת. וחייב האוכל גם כן מלקות על כזית מן הקלי.

שלא לאכול קרמל מתבואה חדשה

ספר החינוך מצוה שה שלא לאכול קרמל מתבואה חדשה עד הזמן הנזכר

שלא נאכל קרמל חדש קודם הזמן הנזכר, שנאמר [ויקרא כ"ג, י"ד] וקרמל לא תאכלו. והקרמל נקרא תבואה קלוייה בשבלים, גראניש בלעז, וחייבין על הכרמל גם כן בכזית. ואמרו זכרונם לברכה [כריתות ה' ע"א] אכל מן החדש לחם וקלי וקרמל חייב על כל אחת ואחת. ואמרו גם כן, קלי לא היה צריך לאומרו, אבל הזכירו הכתוב לחלק שמתחייב על קלי בפני עצמו, וכן על קרמל ולחם. ואמרו בגמרא [שם] על צד הדחיה, אולי יתחייב על קלי בפני עצמו אחר שהוא מיותר ויהיה חייב על לחם וקרמל מלקות אחת. והיתה התשובה למאי הילכתא כתביה רחמנא לקלי באמצע, לומר לחם כי קלי וקרמל קקלי, ויהיה חייב על כל אחד ואחד.

כל ענינה כשתי המצוות הקודמות, חברותיה.

לספור מקצירת העומר תשעה וארבעים יום

ספר החינוך מצוה שו מצות ספירת העומר

לספור תשעה וארבעים יום מיום הבאת העומר, שהוא יום ששה עשר בניסן, שנאמר [ויקרא כ"ג, ט"ו] וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה.

המנין הזה חובה, ועלינו למנות בו הימים יום יום, וכן השבועות, שהכתוב אמר [שם, שם ט"ז] תספרו חמשים יום, ואמר גם כן [דברים ט"ז, ט"ז] שבעה שבועות תספר לך, ובפירוש אמר אביי בגמרא במנחות [ס"ו ע"א] מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי.

ויש מן המפרשים שהיה דעתם כי כוונת הכתוב למנות השבועות דוקא כשהן שלמות, אבל להזכיר בכל יום ולומר שהן כך וכך ימים וכך וכך שבועות אין צורך. ויש מהם שאמרו כי הדרך הנבחר להזכיר מנין השבועות עם הימים תמיד בכל יום. וירא שמים יבחר דרכם להוציא מכל ספק, ולא יחוש לתפארת המלות, וכן

לספור מקצירת העומר תשעה וארבעים יום

נהגו היום במקומות ששמענו.

כתב הרמב"ם זכרונו לברכה, ואל יטעה אותך אמרם זכרונו לברכה [שם] מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי ותחשוב שהן שתי מצוות, שאין הכוונה בזה לומר שתהיה מצוה בפני עצמה, אבל הוא חלק מחלקי המצוה. ואמנם היו שתי מצוות אילו אמרו מנין הימים מצוה ומנין השבועות מצוה, וזה מה שלא נעלם ממי שידקדק בדבר ויבארהו, שאתה כשתאמר יתחייב שיעשה כך וכך, לא יתחייב מן המאמר הזה שהענין ההוא מצוה בפני עצמה. והראיה המבוארת על זה, היותנו מונין השבועות כמו כן כל לילה, באמרנו שהן כך וכך שבועות וכך וכך ימים, ואילו היו השבועות מצוה בפני עצמה, לא סדרו מנינה אלא בלילי השבועות בלבד, והיו להן שתי ברכות, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על ספירת ימי העומר, ועל ספירת שבועי העומר, ואין הדבר כן, אבל המצוה היא ספירת העומר ימיו ושבועותיו כמו שכתבנו, עד כאן.

משרשי המצוה על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, וכמו שכתוב [ירמיהו ל"ג, כ"ה] אם לא יריתי יומם ולילה וגוי'. והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה, וכמו שאמר השם למשה [שמות ג', י"ב] וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, ופירוש הפסוק כלומר, הוציאך אותם ממצרים יהיה לך אות שתעבדון את האלהים על ההר הזה, כלומר שתקבלו התורה שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם. וענין גדול הוא להם, יותר מן החירות מעבדות, ולכן יעשה השם למשה את צאתם מעבדות לקבלת התורה, כי התפל עושיך את לעולם אל העיקר.

ומפני כן, כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו כל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. וזהו שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, ועל כן לא נרצה להזכיר בתחילת חשבוננו ריבוי הימים שיש לנו להגיע לקרבן שתי הלחם של עצרת.

ואל יקשה עליך לומר, אם כן, אחר שעברו רוב הימים של שבעה שבועות אלו, למה לא נזכיר מיעוט הימים הנשארים, לפי שאין לשנות מטבע החשבון באמצעו. ואם תשאל, אם כן למה אנו מתחילין אותו ממחרת השבת ולא מיום ראשון, התשובה כי היום הראשון נתייחד כולו להזכרת הנס הגדול והוא יציאת מצרים, שהוא אות ומופת בחידוש העולם ובהשגחת השם על בני האדם, ואין לנו לערב בשמחתו ולהזכיר עמו שום ענין אחר, ועל כן נתקן החשבון מיום שני מיד. ואין לומר לך היום כך וכך, ימים ליום שני של פסח, שלא יהיה חשבון ראוי לומר ליום שני, ועל כן הותקן למנות המנין ממה שנעשה בו, והוא קרבן העומר, שהוא קרבן נכבד שבו זכר שאנו מאמינים כי השם ברוך הוא בהשגחתו על בני אדם רוצה להחיותם ומחדש להם בכל שנה ושנה זרע תבואות לחיות בו.

מדיני המצוה, מה שאמרנו זכרונו לברכה [מנחות ס"ו ע"א] שמצוה למנותן מבערב כדי שיהו תמימות, כמו שאמר הכתוב, תמימות תהינה, ואמרנו זכרונו לברכה [שם] אימתי הן תמימות, בזמן שמתחיל מבערב. ומכל מקום פירשו המפרשים שאם שכח ולא מנה מבערב, מונה למחר כל היום. ויש שאמרו שמי ששכח ולא מנה יום אחד, שאין יכול למנות עוד באותה שנה, לפי שכולן מצוה אחת היא, ומכיון ששכח מהן יום אחד הרי כל החשבון בטל ממנו. ולא הודו מוריניו שבדורינו לסברא זו, אלא מי ששכח יום אחד יאמר אמש היו כך בלא ברכה, ומונה האחרים עם כל ישראל. ומצוה מן המובחר למנות מעומד, ומברך אשר קדשנו וכי'. ומי שמנה בלא ברכה יצא, ואינו רשאי לחזור ולמנות בברכה. ויתר פרטיה, במסכת מנחות.

ונוהגת מצות ספירת העומר מדאורייתא בכל מקום בזכרים, בזמן הבית שיש שם עומר, ומדרבנן בכל מקום ואפילו היום שאין עומר קרב בעוונותינו. ועובר על זה ולא ספר ימים אלו בזמן הבית ביטל עשה.

להביא כל הקרבנות שיש על האדם בחובה או בנדבה ברגל ראשון שפגע בו

ספר החינוך מצוה תלח מצוה להקריב כל הקרבנות שיש על האדם בחובה או בנדבה ברגל ראשון שפגע בו

שכל מי שנדר או התנדב שום קרבן למזבח או שום דבר לבדק הבית בתוך השנה שיביא אותו ברגל שפגע ראשון אחר נדרו, שנאמר [דברים י"ב, ה'] ובאת שמה והבאתם שמה עולתיכם וגוי', ונדרים, וזהו נדר, כלומר דאמר הרי עלי קרבן, ולעולם חייב באחריותו עד שיקריב אותו, ונדבותיכם, זו נדבה, כגון דאמר הרי זו עולה ואם נאבדה אינו חייב באחריותה. ואמרנו בספרי [כאן], ובאת שמה והבאתם שמה, לקבעם חובה להביאם ברגל ראשון. וכן משמעות הכתוב, מיד שתבא שמה, דהיינו ברגל ראשון, והבאת הקרבן.

משרשי המצוה, לפי שאין ראוי לו לאדם שיתעצל במה שנדר לעשות מצוה, כידוע בין בני אדם שזהירים הרבה במה שיש להם לעשות במצות מלכי ארץ, כל שכן מצות מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ומכל מקום לא נטריחנו התורה לעלות מיד פן ימנעו בני אדם מנדרים ונדבות, אבל ברגל שיש להם לעלות שם יזהירם לשלם נדרם. ולענין לעבור עליהם בבל תאחר אינו אלא עד שלשה רגלים, וכמו שנכתוב בגזרת השם בסדר כי תצא במצוה ט"ו בסימן תקמ"ו [מצוה תקע"ז].

מדיני המצוה, כגון מה שאמרנו זכרונו לברכה בספרי, ובאת שמה והבאתם שמה לא נאמר אלא לקבעם חובה שיובאו ברגל ראשון שפגע בו. ויש אמרו, אינו עובר עליו בבל תאחר עד שיעברו עליו שלש רגלים, אבל מכל מקום מכיון שעבר עליו רגל אחד ולא הביא עובר בעשה, וכן אמר רבא בגמרא דראש השנה [ו' ע"א] בפירוש. ויתר פרטיה שם בראש השנה. ונוהגת מצוה זו בזמן הבית, שאז לנו רשות לעשות נדרים ונדבות והיה לנו מקום להקריב, אבל בזמן הזה אמרו זכרונו לברכה [עבודה זרה י"ג ע"א] שאין מקדישין, וכענין שכתבת בסדר אם בחוקותי עשה ראשון בסימן ש"ו. ואפילו מי שעבר והקדיש אין סיפק בידו היום להביאו למקדש לפי שהבית חרב בעוונות.

שלא לעזוב את הלויים מלתת להם מתנותיהם ומלשמחם ברגלים

ספר החינוך מצוה תנ שלא לעזוב את הלויים מלתת להם מתנותיהם ומלשמחם ברגלים

שהזהרנו שלא לעזוב הלויים ולא נתרשל מהשלים להם חוקם, כלומר שלא נשהה להם מעשרותם, וכל שכן ברגלים שאנו מוזהרין עליהן ביותר כדי לשמחן במועד, ועל זה נאמר [דברים י"ב, י"ט], השמר לך פן תעזוב את הלוי כל ימך על אדמתך.

משרשי המצוה. לפי שהאל ברוך הוא חפץ בטוב עמו ישראל אשר בחר לו לעם ורצה לזכותם ולעשותם סגולה בעולמו עם חכם ונבון, למען יכירום כל רואיהם כי הם זרע ברך ה' אנשי אמת אנשי שם, ובהיות רצונו יתברך ברוך הוא בזה הביא עצות מרחוק לסבב דרכים להיות עסקם בחכמה ותמיד כל היום יהיו עליהן שוקדים, והנהיג וסדר אותם במנהגים נכונים ונעימים ובנימוסים יקרים וחזקים למען ילמדו לדעת את ה' מקטנם ועד גדולם, ויעמוד זרעם ושמש קיים לעולם. ומן החוקים המחזיקים והמעמידים החכמה בתוכם היה להיות שבת אחד כולו בהם מבלי חלק ונחלה בקרקעות, לא יצא השדה לחרוש ולזרוע ולחפור בורות להשקות, וכל זה להיות סבה אליו להוציא עתותיו על כל פנים ללמוד חכמות ולהבין דרכי האל הישירות, והמה יורו משפטיו לאחיהם בכל מדינה ומדינה ובכל העיירות. ועל כן בהיות השבת הזה נבחר הוא וזרעו לעולם אל עסק החכמה והתבונה, וכל ישראל צריכין לבקש תורה מפייהם ולהסכים דעתם וללכת אחר עצתם ככל אשר יורו אותם, היה מרצונו שיספקו להם אחיהם כל מחיתם פן תבלע חכמתם בחסרון חוקם. ומן היסוד הזה באה על כל ישראל האזהרה כפולה בזה הכתוב בהשמר ופן לבלתי עזבם ולבלתי התרשל כלל בכל ענינם. והזכיר להם באזהרה האדמה שאמר כל ימך על אדמתך, לומר הזהירו מאד בהם כי לכם נחלת האדמה, והשם שהוא מצמיח זרועיה הוא נחלתו, כלומר ואל תחשבו להתגאות כנגדו בשביל נחלתכם באדמה כי הוא הגביר. או נאמר שהזכרת האדמה הוא לומר כי צריך הוא אליך על כל פנים שאתה בעל הנחלה והכל צריכין אליה, שכל מי שאין לו קרקע אפילו יש לו כמה כספים צריך הוא רחמים, כי הכל מן הקרקע, ואין כל דבר קיים לו לאדם שיהא לבו סמוך עליו כמוהו, ובעלי הקרקעות הם המגדלים עגלי מרבק וברבורים אבוסים, להם תרנגולות פטומות ויוני שובך גדיים וטלאים, וכדרך מלכי ארץ ושריה יביאו להם עובדי האדמה מכל אלה בחגים, והזהירו בני ישראל לעשות כמו כן ללויים, ועל זה נכפלו כמה אזהרות בכתוב בכמה מקומות באומרם [שם י"ד, כ"ז], והלוי אשר בעשריך לא תעזבו, וענין אומרם אשר בעשריך אין הכוונה שיחזרו על הפתחים חלילה, רק לומר שאין לו נחלת קרקעות כמו לישראל.

שלא לעזוב את הלוי מלתת להם מתנותיהם ומלשמחם ברגלים

דיני המצוה מבוארים בכתוב.

ונוהגת מצוה זו בזמן שישאל שריון על אדמתן.

ועובר על זה ועזב את הלוי מלשמחו ומשהא ממנו מעשרותיו ברגלים עבר על לאו זה, אבל אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה.

ובמצוה הזאת יש ללמוד לכל מבין לסעוד ולהטיב אל כל המשתדלים תמיד בחכמת התורה כי הם המעמידים דת האמת ומחזקים האמונה, מרבים שלום בעולם, ואוהבים הבריות ושמחים בישוב המדינה. בצדק יחזו פנימו כל הצריך חנינה, ואין להם פנאי לשוטט בחוצות אחר מחיתם הנה והנה, על כן המרחם ומבקש תועלתם ירוחם מן השמים וחלק כחלק יאכל עמם לעולם הבא.

שלא לאכול חמץ אחר חצות יום ארבעה עשר

ספר החינוך מצוה תפה שלא לאכול חמץ אחר חצות

שלא נאכל חמץ אחר חצות ביום ארבעה עשר בניסן, ועל זה נאמר [דברים ט"ז, ג'], לא תאכל עליו חמץ. כתב הרמב"ם ז"ל [בספר המצוות] מלת עליו שבה על כבש הפסח שהחובה בזבחתו בין הערבים ביום ארבעה עשר, ואמרו מעת שיגיע זמן זבחתו לא תאכל חמץ. ובפסחים [כ"ח ע"ב] אמרו זכרונם לברכה, מנין לאכול חמץ משש שעות ולמעלה שהוא בלא תעשה, שנאמר לא תאכל עליו חמץ, ושם [ד' ע"ב] נאמר, לכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות ולמעלה דאורייתא, כן מצאנו לשון כל הנוסחאות המדויקות שנקראו על זקני התלמוד, ושם נאמר בטעם איסור החמץ בשעה ששית, עבדו רבנן הרחקה יתרה כי היכי דלא ליגע באיסורא דאורייתא, ומי שיעבור ויאכל חמץ אחר חצות לוקה, עד כאן.

משרשי המצוה, לפי שענין איסור חמץ בפסח הוא איסור חמור ביותר מצד שענין זה יסוד גדול בדתנו, כי יציאת מצרים הוא אות ומופת מוכרח בחדוש העולם שהוא העמוד הגדול שאולמי התורה נסמכים בו כמו שכתבתי כמה פעמים, ועל כן כל מצוה שהיא לזכר יציאת מצרים חמורה עלינו וחביבה הרבה, על כן מצד החומר הגדול שבה תזהירנו התורה להתחיל בה שש שעות קודם הגיע זמן הנועד לאותו הנס שהוא התחלת יום חמשה עשר, וכל זה למען נתן אל לבנו חומר המצוה וגודל ענינה בראותנו כי התורה תעשה לנו גדר סביב לה.

אדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה [שם י"א ע"ב] שאוכלין חמץ כל ארבע שעות מיום זה, ותולין כל חמש, כלומר, לא אוכלין גזרה משום יום המעונן, ולא שורפין, אלא נהנין להאכילו לכל בריה או למוכרו לכל אדם, ושורפין אותו בתחלת שעה ששית, וזו היא תקנת חכמים במצוה כדי להרחיק את האדם מן העבירה שלא יכשל לאוכלו בתחלת שעה שביעית שהוא אסור מן התורה כמו שאמרנו, וכמו שדרשו זכרונם לברכה גם כן מכתוב אחר שאמרו שם בפסחים [ד' ע"ב], כתיב [שמות י"ב, י"ט] שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, וכתיב [שם, ט"ו] אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, הא כיצד, לרבות ארבעה עשר לביעור. ויהיה פירוש ראשון כמו הראשון אדם תולד [איוב ט"ו, ז'], שפירושו קודם. וממה שחייב בכתוב להשביתו באותו יום ידענו שמקצת היום הוא מותר בהכרח, שאי אפשר לכוין רגע הראשון של יום ולהשביתו בו, ואחר שכן שמקצתו של יום מותר ולא ביאר לנו הכתוב אי זה חלק ממנו הוא שמוותר, נחלקהו אנתנו בשוה מן הסברה האמתית, שאם תחלקהו בענין אחר לא יהיה שורש בדבר כלל, וזהו אומרם שם אך חלק. והמפרשים כי מלת אך באלפא ביתא חץ לא בינו דברי חכמים. ויתר פרטי המצוה במסכת פסחים פרק ראשון.

ונוהגת בזכרים ונקבות בכל מקום ובכל זמן, ואפילו בזמן הזה שאין לנו קרבן פסח.

ועובר על זה ואכל כזית חמץ אחר חצות חייב מלקות לדעת הרמב"ם ז"ל כי הוא סובר שהלכה כרבי יהודה דאמר דחמץ לפני זמנו, ארצה לומר ביום ארבעה עשר בניסן מחצות היום ולמעלה, עובר עליו האוכלו בלאו זה שזכרנו.

אבל הרמב"ם ז"ל [בהשגתו לספר המצוות] חולק עליו ולדעתו אין בזה לאו, שהלכה כרבי שמעון דפליג עליה דרבי יהודה ואמר בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר בלא כלום, ודריש מילתיה מדכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, בשעה שישנו האדם בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ, בשעה שאינו בקום אכול מצה, דהיינו בין לפני זמן הפסח בין לאחריו, אינו באזהרת בל תאכל חמץ, ולדעת רבי שמעון מלת עליו תשוב על אכילתו של פסח שהיה נאכל לערב, וכן הוא מפורש בירושלמי [פ"א דפסחים ה"ד] שלדברי רבי יהודה מלת עליו שבה על שחיתו ולדברי רבי שמעון על אכילתו שהיה נאכל לערב. וזה שבא בגמרא לכולי עלמא חמץ משש שעות ולמעלה אסור, וכן מה שאמרו עבדו רבנן הרחקה יתירא דלא ליגע לידי איסורא דאורייתא, כל זה אמת שיש איסור דאורייתא בנהנה מן החמץ אחר חצות, ואמנם האיסור הוא דקאי עליה במצות השבתה מדאורייתא משש שעות ולמעלה, אבל ודאי אין בו איסור לאו כלל כרבי שמעון דקיימא לן כוותיה. וכן הוא מפורש הענין שם בגמרא שאמרו דכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות ולמעלה דאורייתא מנא לן, אמר אביי תרי קראי כתיבי כזו, וסיום דבריו שם הא כיצד לרבות ארבעה עשר לביעור, הנה זה מבואר שאין האיסור בו אחר חצות אליבא דהלכתא זולתי מצות השבתה דאורייתא, הנה לדעתו ז"ל אין לאו זה דלא תאכל בכלל מנין המצות. הט אונך בני ושמע דברי חכמים, אלו ואלו דברי אלהים חיים הם וכולם נר, ודע כי יש בתורה שבעים פנים וכולם נכוחים.

שלא להותיר מבשר קרבן החגיגה שנקריב ביום י"ד בניסן עד י"ו בניסן

ספר החינוך מצוה תפו שלא להותיר מבשר קרבן החגיגה שנקריב ביום י"ד בניסן עד יום השלישי

שלא להותיר דבר מבשר חגיגת ארבעה עשר עד יום השלישי, והוא הקרבן הבא עם הפסח להגדיל השמחה, אלא יאכל כולו בתוך שני הימים שהם ארבעה עשר וחמשה עשר, ועל זה נאמר [דברים ט"ז, ד'], ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר, ובא הפירוש המקובל על זה [פסחים ע"א ע"א] שבחגיגה הבאה עם הפסח הכתוב מדבר שזמן אכילתו עד שני ימים, ועל זאת החגיגה אמר הכתוב [שם, ב'] וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר, כלומר שיביא עם הפסח קרבן אחר לחגיגה, כלומר להרבות השמחה.

ומשרשי המצוה היסוד הקבוע לנו במצות ענין הפסח שהיא מצוה גדולה ויסוד חזק בתורתנו, על כן נצטוונו לעשות יום שחיתו יום שמחה, ואין שמחה שלמה לבני אדם רק ברבוי בשר, וזהו שנצטוונו שלא להותיר כלל מכל בשר הנשחט לכבוד שמחת הפסח עד יום השלישי אלא יאכל כולו ביומו להרבות בו גילה ושובע שמחות. וזה נאמר בכאן מלבד הטעם הכתוב בנותר בסדר צו עשה ח' בסימן קל"ח [מצוה קמ"ג] שנותן טעם לשבח בכל איסור הנותרות.

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה [פסחים ע' ע"א] שחגיגת ארבעה עשר אין אדם יוצא בה ידי חובתו מחיוב חגיגת המועד שהיא מצות עשה גם כן כמו שכתוב בכסף תלוה עשה ו' בסימן ע"א [מצוה פ"ח], אבל יוצא בה ידי חובתו מחיוב שמחת המועד שהיא מצות עשה גם כן כמו שכתבנו בסדר זה [מצוה תפ"ח], לפי שענין חיוב השמחה אינו אלא להרבות בשר כדי לשמח, והרי יש בשר. ומזה הטעם אמרו זכרונם לברכה [חגיגה ז' ע"ב] שיוצאין ידי שלמי שמחה אפילו בנדר או נדבה של שלמים ואף על פי ששחטן קודם הרגל ובלבד שיאכל מהם ברגל, ששלמי שמחה אין צריך לשחטן בשעת שמחה, וגם כן אין אדם צריך לשחטן לשם שלמי שמחה, שאין עיקר המצוה רק להרבות השמחה בבשר כמו שאמרנו. ויתר פרטי המצוה מבוארין במסכת חגיגה ובמקומות ממסכת פסחים.

ונוהגת מצוה זו בזמן הבית בזכרים ונקבות, שאפילו הנשים חייבות בשלמי שמחה אף על פי שהזמן גרמא כמו שהן חייבות בשביתה בו.

ועובר על זה והותיר כלום מחגיגה זו ליום השלישי חייב לשרוף אותו באש כמו שהדין בנותר, ולפיכך אין חיוב מלקות בלאו זה אחר שהוא ניתק לעשה מן הכלל הידוע לנו בזה.

לא להקריב קרבן פסח בבמת יחיד

ספר החינוך מצוה תפז שלא להקריב קרבן פסח בבמת יחיד

לא להקריב קרבן פסח בבמת יחיד

שמענו מהקריב שה הפסח בבמת יחיד ואפילו בשעת היתר הבמות. וענין הבמות הוא שהיה כל יחיד ויחיד מישראל שרצו להקריב קרבן בונה בנין בכל מקום שירצה ומקריב שם קרבנותיו לשם יתברך קודם בנין בית הבחירה, ואפילו בזמן ההוא שהיה מותר להם לעשות כן, דוקא בשאר הקרבנות, אבל קרבן הפסח אין מקריבין אותו לעולם אלא בבמת רבים, והוא המקום שהיה המשכן שם, ועל זה נאמר [דברים ט"ז, ה'], לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך. וכן אמרו זכרונם לברכה בסוף פרק א' ממסכת מגילה [ט' ע"ב], אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים.

משרשי המצוה לקבוע בנפשנו גודל ענין הפסח ויוקר המצוה מן הטעם שכתבתי בו כמה פעמים, ובאמת כי כבוד המצוה ופרסומה יותר כשיעשה במקום מסויים הכל יחד ולא כל יחיד ויחיד במחוז חפצו. דיני המצוה במגילה פרק א' [שם].

ונוהג איסור זה בזמן הבית, כי אז נקריב קרבן הפסח, בזכרים, ונקבות שאף הן חייבות בקרבן הפסח, וכמו שכתבתי במצות הפסח ב' בסדר בא בסימן ה'. ואפשר לומר שאף בזמן הזה העובר והקדיש שה לפסח והקריבו בבמת יחיד עבר על לאו זה וחייב מלקות.

לשמוח ברגלים ולהביא שלמי שמחה

ספר החינוך מצוה תפח מצוה לשמוח ברגלים

לשמוח ברגלים, שנאמר [דברים ט"ז, י"ד], ושמתח בחגך. והענין הראשון הרמוז בשמחה זו הוא שנקריב שלמים על כל פנים בבית הבחירה ובענין שכתוב וזבחת שלמים, והדר ושמתח בחגך, ובשביל הקרבת השלמים אמרו זכרונם לברכה [חגיגה ו' ע"ב] נשים חייבות בשמחה, לומר שאף הן חייבות להביא שלמי שמחה. ועוד אמרו זכרונם לברכה [שם ח' ע"א] שמח בכל מיני שמחה. ובכלל זה הוא אכילת הבשר ושתית היין ולבוש בגדים חדשים וחילוק פירות ומיני זתיקה לנערים ולנשים, ולשחוק בכלי שיר במקדש לבד, וזו היא שמחת בית השואבה הנזכרת בגמרא [סוכה נ' ע"א]. כל זה שזכרתי בכלל ושמתח בחגך. ואמרו זכרונם לברכה במסכת פסחים [ק"ט ע"א] חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל, ושם נאמר, תניא רבי יהודה בן בתירה אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר [דברים כ"ז, ז'] וזבחת שלמים ואכלת שם וגו', עכשיו אין שמחה אלא ביין שנאמר [תהלים ק"ד, ט"ו] ויין ישמח לבב אנוש. ואמרו עוד, במה משמחם, אנשים בראוי להם ביין ונשים בראוי להן בבגדים נאים. והזהירנו התורה כמו כן להכניס בכלל השמחה העניים והגרים והחלשים, שנאמר אתה וגו' והלוי והגר והיתום והאלמנה.

משרשי המצוה, לפי שהאדם נכון על ענין שצריך טבעו לשמוח לפרקים כמו שהוא צריך אל המזון על כל פנים ואל המנוחה ואל השינה, ורצה האל לזכותנו אנחנו עמו וצאן מרעינו וציונו לעשות השמחה לשמו למען נזכה לפניו בכל מעשינו. והנה קבע לנו זמנים בשנה למועדים לזכור בהם הנסים והטובות אשר גמלנו, ואז בעתים ההם ציונו לכלכל החומר בדבר השמחה הצריכה אליו. וימצא לנו תרופה גדולה בהיות שובע השמחות לשמו ולזכרו, כי המחשבה הזאת תהיה לנו גדר לבל נצא מדרך היושר יותר מדאי. ואשר עמו התבוננות מבלי החפץ בקטרוג ימצא טעם בדברי. מדיני המצוה כתבתי קצתן למעלה, ויתר פרטיה במסכת חגיגה ובמקומות מן התלמוד בפיזור.

ונוהגת מצוה זו לענין השמחה אבל לא לענין הקרבן בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות.

ועובר על זה ואינו משמח עצמו ובני ביתו והעניים כפי יכולתו לשם מצות הרגל ביטל עשה זה, ועל הדרך הזה יאמרו זכרונם לברכה [אבות פ"ב מ"ב] יהיו כל מעשיך לשום שמים.

מצוה להראות ברגלים בבית המקדש שיקריב שם קרבן עולה

ספר החינוך מצוה תפט מצוה להראות ברגלים בבית המקדש

שנצטוונו להראות כל זכר בירושלם בבית הבחירה שלש פעמים בשנה והן פסח ושבועות וסוכות, ועל זה נאמר [דברים ט"ז, ז'], שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלהיך. וענין המצוה שיעלה כל אדם עם כל בן זכר שיש לו שיוכל ללכת לבדו ברגליו למקדש ויתראה לשם. ומחויב ראייה זו שיקריב שם קרבן עולה, וזה הקרבן נקרא עולת ראייה, ואין לקרבן זה שיעור אפילו תור אחד או גוזל פוטר. וכבר כתבתי בכסף תלואה עשה ששי [מצוה פ"ח] מה שאמרו זכרונם לברכה [חגיגה ו' ע"ב] שלש מצוות נצטוו ישראל ברגל, חגיגה ראייה שמחה, ועל כל אחת משלש מצוות אלו היו מביאין קרבן, ונקראין קרבן חגיגה, שלמי שמחה, עולת ראייה.

משרשי המצוה, למען יראו כל ישראל ויתנו אל לבם בפעולת הקרבן המעורר הלבבות כי כולם מקטנם ועד גדולם חלק ה' ונחלתו, עם קדוש ונבחר נוצרי עדותו סגולה כל העמים אשר תחת כל השמים לשמור חוקיו ולקיים דתו, על כן יובאו שלש פעמים בשנה בית ה', והוא כאמרם על דרך משל הננו לאל לעבדים נכנסים ובאים בצל קורתו ובחזקתו סמוכים לעד לעולם באהבתו וביראתו, זר לא יבא בתוכו כי אנחנו לבדנו בני ביתו. ועם המעשה הזה יתעורר דעתנו ונכניס בלבנו מוראו ונקבע ברעיונינו אהבתו ונזכה לקבל חסדו וברכתו. ובא עלינו החיוב בזכרים לבד כי הם עיקר הבית והטף והנשים טפלה להם, ועם החזקה בהם לעבדים מעשיה החזקה בכל שהוא תחת ידם. ומזה היסוד נתייחדה לנו מצוה במועד שנת השמטה בחג הסכות להקהיל שם האנשים והנשים והטף והגרים, לפי שאותה השנה משחררת הכל ומפקעת השעבוד מכל החי מכל בשר להשיב הכל תחת יד האדון ה' צבאות, ואז באותה השנה לא תועיל חזקתם לאשר תחתיהם שאין שם אדנות בארץ בעת ההיא. ועוד יש עמנו טעם אחר במצות הקהל נכתוב אותו במקומו בסדר אתם נצבים בגזרת השם.

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה שעולת ראייה ושלמי שמחה אין דוחין לא שבת ולא טומאה אבל דוחין יום טוב, אף על פי שאין מקריבין ביום טוב דרים ונדבות. ועוד כתבתי קצת מדיניה בסדר אם כסף תלואה במצות חגיגה עשה ו' בסימן ע"א [מצוה פ"ח], ושם כתבתי במי נוהגת ובמי אינה נוהגת וכל ענינה, כמנהג הספר.

שלא לעלות לחג בלא קרבן

ספר החינוך מצוה תצ שלא לעלות לרגל בלא קרבן שיהיה עמנו שנקריבו שם שלא נעלה לבית הבחירה ברגל בלא קרבן שנקריב שם, והוא הקרבן שפירשנו למעלה בסדר זה עשה אחרון [מצוה תפ"ט] שנקרא עולת ראייה, ועל זה נאמר [דברים ט"ז, ז'] ולא יראו פני ריקם, פירוש פני, כמו לפני. ושם כתבתי משרשי המצוה וכל ענינה. וזאת האזהרה אינה נוהגת בנקבות כמו שאין מצות העשה הבאה על זה נוהגת בהן.

להיות הכהנים עובדין במקדש משמרות משמרות ובמועדים עובדין כאחד

ספר החינוך מצוה תקט מצוה להיות הכהנים עובדים במקדש משמרות משמרות ובמועדים עובדים כאחד

שהיה הכהנים והלויים עובדים במקדש למשמרות, כלומר לכתות ידועות, ולא תהיה יד הכל מתעסקת יחד בעבודה, חוץ מן הימים טובים בלבד שהיו הכל עובדים יחד, כל הבא ימלא את ידו לשמחת הרגל, ובספר דברי הימים [א' כ"ד - כ"ו] מבואר איך חלקו אותם דוד ושמואל שעשו מהן עשרים וארבעה משמרות כהנים ועשרים וארבעה משמרות לויים, כדי שתעבוד כל משמרה מהם שתי שבתות בשנה. ובמסכת סוכה [נ"ה ע"ב] אמרו זכרונם לברכה שברגלים היתה יד הכל שוה, ועל זה נאמר [דברים י"ח, ו'] וכי יבא הלוי וגו', ובכלל הלוי הכהן כי הלוי היה אב לכל השבט, ובא בכל אות נפשו וגו' ושרת בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלוי העומדים שם וגו' חלק כחלק יאכלו. ולשון ספרי [כאן], ובא בכל אות נפשו, יכול לעולם, כלומר אפילו שלא ברגלים, תלמוד לומר לבד ממכרו על האבות, מה מכרו אבות זה לזה טול אתה בשבתך ואני בשבתי, כלומר הסכמתם בסדר משמרות העבודה כל שבוע משמרה, וכן פירשו התרגום, בר ממסרתא דייתי בשבתא דכן אתקינו אבהתא.

אשרשי מצות המשמרות ידועות וקבועות, לפי שכל המלאכות המוטלות על מספר אנשים ידועים נעשות כראוי ואין העצלה והיאוש והקפדנות מצויה בהן, אבל המוטלות על הרבים מבלי שיהיה בהם אנשים ידועים לעשותה פעמים יטילו אותה קצתן על קצתן, ופעמים יקפידו אלו על אלו בענין, אין להאריך בדברים אלו, ידועות הן בכל אנשי מנין, אבל ברגל מפני השמחה נצטוו להיות יד הכל שוה בהן.

להיות הכהנים עובדין במקדש משמרות משמרות ובמועדים עובדין כאחד

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה שבכל משמר ומשמר היה ממונה איש אחד והוא ראש לכל אנשי המשמר, והוא מחלק אותן לבתי אבות, ובכל יום ויום מימי השבוע מחלקים ראשי האבות ביניהם אנשים ידועים לעבודה, איש איש על עבודתו, ומיום שבת ליום שבת מתחלפין המשמרות וחוזרים חלילה.

ונביאים ראשונים תקנו שיתמנו מישראלים כמו כן עשרים וארבעה משמרות אנשים כשרים ויראי חטא, והם הנקראים בכל מקום בתלמוד אנשי מעמד, כלומר שהם שלוחי ישראל לעמוד על קרבנות צבור, וכענין שאמרו זכרונם לברכה [תענית כ"ז ע"א] אפשר יהא קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו. ועל כל מעמד היה אחד גדול ממונה על כולם, והוא הנקרא ראש המעמד. וכן היה דרכם של אנשי המעמד, בכל שבת ושבת מתקבצים, מי שהוא מהם בירושלם או סביב לה נכנס למקדש, ובין בירושלם בין בשאר מקומות מתקבצין בבית הכנסת ומרבין בתפלות ומתענין יום שני ושלישי ורביעי וחמישי מן השבוע, ושאר כל ענינם בתפלה ובקריאת התורה, כמו שמפורש במסכת תענית [פרק רביעי] ומגלה [פרק שלישי]. ואמרו זכרונם לברכה [סוכה נ"ה ע"ב] במשמרות כהונה ולויה שברגלים אין יד הכל שוה בהן כי אם בקרבנות הרגלים ובחילוק לחם הפנים ובחילוק שתי הלחם של עצרת, אבל נדרים ונדבות ותמידין אין מקריבין אותם ואפילו ברגל אלא משמר שזמנו קבוע, שנאמר חלק חלק יאכלו לבד וגו', כלומר חלק חלק יאכלו בקרבנות צבור, ואינם חלק חלק בשאר דברים שכבר חלקו אותם האבות וקבעו אותם כל משמר ומשמר בשבתו. וכהן שהיה לו קרבן הרי זה בא למקדש ומקריבו בכל עת שירצה, שנאמר ובא בכל אות נפשו, כלומר בקרבן שהוא שלו בכל עת יבא להקריבו והעור שלו. ויתר פרטי המצוה במסכת תענית ומגלה ובסוף סוכה.

ונוהגת מצוה זו בזכרי כהונה ולויה בזמן הבית.

ועובר על זה ומחה ביד חברו ברגל שלא לעבוד בכל אות נפשו ביטל עשה זה. והרמב"ן ז"ל השיג בזאת המצוה על הרמב"ם ז"ל ואמר שהיות הכהנים עובדים למשמרות אינו במשמע הכתוב כלל כדעתו של הרב ז"ל, אלא הלכה למשה מסיני הוא שיחלקו ביניהם העבודה למשמרות, ומשה רבנו הוא שהתחיל תחלה לחלקם והוא עשה מהן שמונה משמרות ארבעה מאיתמר וסיעתו וארבעה מאלעזר וסיעתו, כך היא הקבלה, וזה שאמר הכתוב לבד ממכריו וגו' שלילות הוא ולא מצוה כלל, כלומר שיעבדו הכהנים בכל אות נפשם בכל עת בין בחול בין ברגל, לבד אם רצו והסכימו לחלק ביניהם העבודה למשמרות, וקבלנו הלכה למשה מסיני שראוי לעשות כן כדי שתעשה המלאכה כסדר ובזריזות, זהו תורף דברי הרב ז"ל.